

MELVIN L. DeFLEUR
SANDRA J. BALLOVÁ-ROKEACHOVÁ

TEORIE MASOVÉ KOMUNIKACE

Lektorovali: doc. dr. Barbara Köpplová, CSc.
PhDr. Jan Halada, CSc.

UNIVERZITA KARLOVA • PRAHA 1996

VZNIK MÉDIÍ S VYSÍLANÝM SIGNÁLEM

Vysílání, jak je známe dnes, představuje výsledek dlouhého evolučního procesu, který zahrnuje překvapivé množství technologických inovací, vědeckého pokroku a nových ekonomických a společenských forem. Tak jako u jiných médií, i vývoj vysílání jako masového média byl ovlivněn četnými konflikty a je ho současně charakteristické rysy byly ovlivněny řešením těchto konfliktů. Velké společnosti bojovaly o patentová práva; soupeřící vysílatelé soutěžili na téže frekvenci až do okamžiku, kdy federální vláda musela zasáhnout a uchýlit se k zásadní kontrole, v tomto médiu unikátní; rozhlas bojoval s novinami o právo vysílat zprávy; zadavatelé reklamy museli bojovat s mechanismy hlídajícími falešná vyhlášení a dryáčnickou reklamou; a nedávno byly svedeny bitvy o zobrazování násilí na obrazovce. Takže jak vývojově, tak konfliktní paradigma vytvořily základní rámec pro interpretování způsobu, jakým bylo vysílání tvarováno do podoby médií, která známe v současnosti.

ROZVOJ TELEKOMUNIKACE

Budeme-li sledovat, jak společnost ovlivnila vysílací média, je třeba věnovat se třem do jisté míry odlišným tématům. Za prvé, existují nespočetné a složité společenské faktory, které vytvořily potřebu a následně hledání *neprerušitého* prostředku komunikace, který může překonat oceány a obepnout kontinenty. Za druhé, existuje celý řetěz technických *inovací*, které se nashromáždily v době, kdy jeden vynález vedl k druhému a kdy se vynořily rozmanité prostředky k uspokojení této potřeby. Konečně za třetí, jsou události, které vyústily v přetransformování bezdrátové komerční telegrafie a radiotelefonické technologie do *masového média*, pomocí něhož se vysílají programy do domácních přijímačů celých národů. Mohli bychom samozřejmě dodat, že další téma představuje vývoj tele-

vize z rozhlasu; jak se však jasně ukáže, televize jako novější médium nejenom sdílí společnou historii s rozhlasem, ale zdědila také jeho finanční bázi, tradice, strukturu řízení, a dokonce mnoho z jeho schopností.

Nárůst komunikačních potřeb

Lidská potřeba spolehlivého prostředku rychlého komunikování na dlouhé vzdálenosti vzrůstala souběžně s tím, jak se zdokonalovala společnost. Dokud bylo sociální jednání omezeno na malé skupiny, které se stěhovaly společně, nebo zůstávaly v blízkosti vesnice, dosah lidského hlasu a vzdálenost, kterou dobrý běžec mohl uběhnout bez odpočinku, byly k řešení komunikačních problémů dostatečné. Avšak když vznikly složité společenské organizace sloužící vojenským, obchodním a vládním účelům, řešily tyto skupiny neustále problém koordinování svých činností, aniž měly opravdu spolehlivou metodu rychlého přenašení informací na velké vzdálenosti.

Lidská vynalézavost je nezměrná a lidé v kterékoli době ukázali pozoruhodnou schopnost uchopit dobovou technologii a aplikovat ji svěžím způsobem na řešení praktických problémů. Stejně tomu bylo i s komunikováním na velké vzdálenosti. Už nejranější zápisy vyprávějí o vojenských veliteli, kteří signalizovali informace v noci z vrcholů kopečků za pomoci pochodní použitých podle předem dohodnutých vzorců nebo nedokonalých kódů.

Samo slovo *telegraf* pochází od Řeků stovky let před Kristem. Jeho dvě části znamenají „na vzdálenost“ a „psát“. V řecké, perské a římské civilizaci předčily sociální organizace ve válkách, vládnutí a obchodu komunikační technologie, a neschopnost koordinovat složité činnosti byla častým zdrojem velkých potíží. Armády byly poráženy, lodstva potápěna, vlády se hroutily a majetek byl ztrácen, a přitom často stačilo jediné slovo.

Hledání řešení. Při nalézání řešení tohoto kulturního nedostatku sloužila po dlouhá století obdivuhodná řada technických vynálezů. Dokonce primitivní lidé potřebojící komunikovat, avšak silně omezení nerozvinutou technikou, byli schopni vypálit střed kmene stromu, natáhnout přes jeden konec zvířecí kůže a vytvořit buben, pomocí něhož překonávali překvapivě vzdálenosti za pomoci kódovaných zvuků. Dalším známým příkladem jsou kouřové signály. Poštovní holubi představují další možné řešení (používali se až do dvacátého století). Odrazy zrcadel, signály lucernou, výstřely z děla, ohňové signály, to vše bylo užíváno k překonání vzdálenosti a času. Nicméně tyto rané komunikační techn-

ky byly silně omezené. Věšina z nich byla velmi neohrabaná a bolestně nespo-
lehlivá. Mnoho z nich záviselo na dobrém počasí a ostatní mohly přenášet jen
jednoduché zprávy.

Bližší k současnosti bylo vynalezeno mnoho komunikačních systémů. Všechny
byly do jisté míry závislé na tom, že podavatel a příjemce na sebe viděli.
Podáváním zprávy po sérii stanic se však složitě zprávy mohly dostat na pře-
kvapivě velké vzdálenosti. Když byl Napoleon ve Francii na vrcholu své moci,
země měla 224 semaforových stanic pokrývajících přes tisíc mil.¹⁰ Tento typ
systému byl nejvypracovanější a nejužívanější ze všech komunikačních zařízení
závislých na dohlednosti. Rozšíření jednoduché myšlenky vytvořené třemi fran-
couzskými školáky pro vzájemné posílání zpráv spočívalo v rozmístění velkých
dřevěných ramen umístěných na vrcholku věže, a to tak, že určitá konfigurace
reprezentovala podle dohodnutých vzorců určité písmeno abecedy. Signál mohl
být čten a interpretován přijímajícím operátorem na jiné věži o několik mil dál.
Operátor pak poslal zprávu na další stanici a tak to šlo dál. Bylo to drahé a neo-
hrabané, ale systém byl užíván v několika evropských zemích až do doby, než
ho nahradil elektrický telegraf. Semaforová komunikace se v omezené míře pou-
žívá dodnes, obzvláště na námořních lodích, které nemají radiový signál.

Když západní civilizace dospěla do devatenáctého století, začala být potřeba
komunikačního prostředku, který by dokázal rychle překonat i oceány, velmi na-
lehavá. Tempo komerčního stykání národů se s příchodem průmyslové revoluce
velmi zvýšilo. Velká Británie budovala tak rozsáhlé a rozlehlé koloniální pan-
ství, že mohla beztržně vyhlásit, že nad ním slunce nezapadá. Británie vládla
nejen mořím, ale také podstatné části zemského povrchu a adekvátní části svě-
tové populace. I ostatní národy budovaly mohutné námořnictvo a obchodní loď-
stvo. Ustavovaly nové politické systémy, budovaly koloniální trhy a využívaly
nových zdrojů surovin. Spolu s tím vším se odehrála základní změna v organi-
zační struktuře západní společnosti. Tyto změny bývají sociálními vědci nazý-
vány různými termíny, jako komplexní organická evoluční analogie, pohyb od
Gemeinschaftu ke Gesellschaftu, změna mechanické na organickou solidaritu,
vývoj od církevní ke světské společnosti, abychom zmínili jenom některé.
Můžeme jen málo pochybovat o tom, že v procesu vzrůstající společenské složi-
tosti bylo komunikační médium jako elektrický telegraf tuze potřebné a mohlo
by být uvedeno do praktického, okamžitého a důležitěho užívání dávno před tím,
než bylo skutečně k dispozici.

Sen o okamžité komunikaci. Idea okamžitého telegrafu založeného na magneti-
ckých principech byla ve vzduchu v té či oné podobě už dlouhou dobu. Giovanni

dela Porta, autor *Přírodní Magie*, se zmiňuje o velmi speciálním druhu magne-
tovy (typ železné rudy s magnetickými vlastnostmi).⁹ Kdyby byly dva stejné
kompasy vybaveny tímto minerálem užitým k zmagnetizování jejich jehel, byly
by spojeny nějakou záhadnou silou tak, že když jehla jednoho by byla donucena
ukazovat určitým směrem, druhý by okamžitě a automaticky ukázal stejným
směrem, a to bez ohledu na vzdálenost. Představíme-li si abecedu napsanou do-
kola v kruhu kompasu, jsou možnosti, které by takový telegrafický systém za-
jišťoval, zcela zřejmé. Bohužel, pokusy vědců, filozofů a jiných vzdělanců najít
ten správný druh magnetovce, s jehož pomocí by byl zkonstruován tento podí-
vuhodný *sympatický telegraf*, nebyly úspěšné. Podobně jako kámen mudrců, zla-
té rouno a pramen mládeí zůstal navždy nedosažitelný.

Vědecký pokrok při výkladu elektřiny

Ačkoli legendární magnetovec nebyl schopen uvést telegraf v život, laboratoře
vědců nakonec poskytly prostředky, které přesáhly naději a sny starých mudrců.
V průběhu devatenáctého století můžeme zaznamenat značný vývoj ve výkladu
elektřiny, jako součást nezměrného úsilí o zdokonalení přírodních věd. Rozhlas
sám byl vedlejším produktem dlouhého, neutuchajícího a základního výzkumu
podstaty elektrické energie.

Teoretickým úvahám a výzkumům, které vedly k tomuto komunikačnímu pro-
středku, věnovali celý život mnozí vědeckí pracovníci, ale jenom několik z nich
se dočkalo obecného uznání, finančního úspěchu, nebo dokonce trvalých vědec-
kých poct. Soubor problémů, které tyto lidé řešili, byl prostě ohromující.
Současná mládež, která si naladí svou oblíbenou hudební stanici, když leží na
pláži, a dělníci, kteří se večer pohodlně usadí a pozorují svou oblíbenou zápas-
nickou show, užívají výsledky skvělých vědeckých úspěchů, jejichž řešení trva-
lo celá staletí a absorbovalo některé z nejlepších tvůrčích myslí a většímu neú-
navných pracovníků posledních dvou století. Tito pionýři se potýkali
s nekonečným množstvím myšlenkových, teoretických a mechanicko-technolo-
gických problémů, jejichž vyřešení umožnilo nakonec existenci současných
systémů vysílání.

Problémy, které bylo nezbytné vyřešit předtím, než se rádiové vysílání mohlo
stát skutečností, zahrnovaly základní teorii elektřiny a elementárních okruhů,
včetně generování, indukování a měření elektrického proudu. Součástí byla také
teorie elektromagnetického pole, cívky, elektromagnetického záření a detekce
vysokofrekvenční oscilace. Další série problémů se týkala střídání proudu při je-

a tato nerovnováha pak vytváří na druhé straně zdroj energie ve formě elektrického proudu. Z tohoto jevu lze odvodit nám známé množství využití výsledné energie. Používá se k vytváření magnetických polí, tepla, světla a jiných vymožeností, jako je rozhlas a televize. Jestliže se vám předcházející text zdál trochu složitý, je to pro čtenáře signál, jaké složitosti byly překonány v procesu shromažďování myšlenek a technologií předcházejících vynálezů rozhlasu.

Elektrická technologie: aplikace teorie. Po celou dobu od starých řeckých filozofů až po poslední roky osmnáctého století se experimentátoři podívali nad fenoménem elektriny. Statickou elektrinu šlo snadno vyvolat třením. Na základě tohoto poznání experimentátoři stavěli stále větší a větší zařízení pro výrobu proudu. Staří Řekové třeli ebonitovou tyč kusem látky a vyrobili slabý elektrostatický proud schopný přitáhnout lehkou kuličku z dužiny uvázanou na konci nitě. O století později evropští vědci sedmnáctého století dosáhli úrovně, kdy bylo možné generovat vysoké náboje statické elektriny za pomoci jinak zcela neohrabaných třecích strojů. Zkonstruovali obrovské rotující stroje s látkovými polišťáky na sbírání elektrických nábojů a udivovali své přátele tím, že nechali tyto náboje vybit mezi dvěma kovovými koulemi výbojem podobnýmblesku, a to na vzdálenost několika stop. Takové přístroje byly schopny přitáhnout kusy nitě nebo jiné objekty až ze vzdálenosti třiceti stop. I když používali stejný princip, kteří kdysi už fascinovali Řeky, ve skutečnosti nechápali, proč to funguje! Ačkoli si se svými vztušujícími zařízeními museli užít dost legrace, nebyli schopni vyřešit zásadní problém *skladování* elektrického proudu tak, aby mohl být používán, kdy a kde to bude potřeba.

Jak se zdá, základní řešení tohoto problému našlo několik lidí přibližně ve stejnou dobu: Nádoba do poloviny naplněná vodou a zazátkovaná korkem s drátem, který vede prostředkem, může „skladovat“ náboj elektriny. Jeden konec drátu musí být ponořen do vody a druhý musí být na čas připojen k vodivému konci třecího mechanismu, který generuje statickou elektrinu. Důvěřivý člověk, který se pak dotkne drátu vycházejícího z nádoby, dostane pořádnou ránu, jestliže skladovací nádoba byla nakrmena dostatečným množstvím statické elektriny. Toto zařízení nazývané Leydenská láhev (podle místa, kde bylo nejpravděpodobněji vynalezeno) bylo využito Benjaminelem Franklinem při jeho známém pokusu s drakem. Podařilo se mu nabít Leydenskou láhev pomocí draka vypuštěného do elektrické bouře. Jeden konec drátu - lanko na draka - bylo přivázáno ke klíči ponořenému ve vodě. Experiment dokázal, že elektrina blesků a elektrina z laboratorní jsou shodné. Proč pan Franklin nedostával elektrické rány, stále zůstává tajemstvím; avšak zcela určitě se ne-

ho usměrnění a modulaci. Bylo nutné mít elektronku, diodu a triodu, aby se spojil přenos hlasu s telegrafem typu „tečka-čárka“. Nakonec musely být vyřešeny problémy nutné pro vznik televize jako výkonu rádia, problémy spojené s vysíláním konfigurační světla a stínu a jejich přijímáním na obrazovce. Na světlo citlivá fotoelektronová trubice v srdci televizní kamery představovala podstatný pokrok, stejně jako kineskopická přijímací obrazová trubice. Poslední dva objevy otevřely cestu komerční televizi.

Základy poznání elektriny. Principy, podle nichž se zvuk nebo světlo přemění na elektromagnetické vlny, které mohou být vysílány do prostoru a přijaty a přeměněny zpět na zvuk nebo světlo, se týkají podstaty fyziky. Některé z nich se týkají podstaty samotné hmoty.

Klíčem k vysílání a přijímání rozhlasu a televize je *elektron*. Řečeno velmi zjednodušeně, elektron je fyziky konceptualizován jako nekonečně malá *částice*, jejíž elektrickou charakteristikou je to, že je nabitá záporně. Elektrony jsou ovšem jedním z hlavních typů částic, které vytvářejí *atomy*. Existují i jiné druhy částic, jako protony a podobné typy, které konstitují *jádro* daného atomu. Tyto jáderné částice mají kladné elektrické náboje, které přesně odpovídají záporným elektrickým nábojům elektronů v atomu. Právě díky vyvážení elektrických sil drží částice v daném atomu pohromadě.

Každý atom jednotlivých prvků má rozdílný počet elektronů a ostatních částic, které vytvářejí jeho celkovou strukturu. Čím těžší je prvek, tím více elektronů má ve svých atomech. Atom daného prvku je pevně organizovaná struktura částic, které jsou v drobnějším systému navzájem elektricky vyvážené. Existují však některé prvky, které mají atomy, jejichž elektrony jsou z různých důvodů do struktur připoutány méně pevně.

U některých prvků (jako u mědi a mnoha jiných kovů) platí, že elektrony mohou být jejich atomům odebrány, nebo přidány do vnějších částí těchto systémů chemickými nebo elektromagnetickými procesy, a tak je možné přivést atomy těchto prvků do dočasné elektrické nerovnováhy. Když se to stane, atom si přitáhne elektron od svého souseda, aby doplnil svůj ztracený. Anebo když jich má příliš mnoho, nabídně jeden svému sousedovi. Pak soused reaguje stejně se svým sousedem a tak dále. Jestliže prvek je dobrým „vodíčem“ elektriny a jestliže je upraven do dlouhého tenkého drátu, výsledkem bude „tok elektrického proudu“ v příslušném drátě. Ve skutečnosti samozřejmě nic „neteče“, avšak následně elektrické nerovnováhy v atomech drátu umožňují, aby si šlo tímto způsobem elektrický proud představit. Baterie, generátory, sluneční články a mnoho jiných zařízení je schopno vytvářet tuto elektrickou nerovnováhu na jednom konci drátu

doporučuje pokoušet se tento zajímavý experiment opakovat. Leydenskou láhev nakonec nahradila baterie Alessandra Volty. Mnohem lepší zařízení pro generování elektrického proudu bylo později vyvinuto Michaellem Faradayem a jinými.

Telegraf

Klíčovým momentem v neúprosném pohybu technologie k elektrickému telegrafu byl vývoj elektromagnetu. Ve třicátých letech devatenáctého století byly už dostupné různé technické rysy předcházející elektrickému telegrafu. Chtělo to jen dát je dohromady v požadované podobě. Myšlenka společného telegrafu trápila lidi po staletí. Potřeba takového komunikačního zařízení byla naléhavá a technologická báze se nasýtila natolik, že žádný základní technický problém, který by měl být vyřešen, nezbyl.

Zdá se, že na způsobilý, jak sestavit fungující telegraf, přišli zhruba ve stejné době různí lidé, ale nakonec to byl to American Samuel F. B. Morse, jehož patenty a systém převládly. Morse byl malíř portrétů, a ne vědec, a zdá se, že ve své naivitě se při vytváření funkčního telegrafu upnul na řešení, které vědci přehlédli jako nepravděpodobnou možnost. Zařídil si dílnu v jedné z budov Univerzity města New Yorku, v níž byl zaměstnán jako profesor literatury a designu. Jeho úvahy měly spoustu nedostatků, často hledal radu u několika svých do jisté míry skeptických vědeckých přátel, a nakonec náhodně vytvořil telegrafický systém, který mu umožňoval přenášet zprávy přes deset mil drátu namotaných kolem jeho dílny.

Morse okamžitě požádal vládu o podporu, aby mu zařízení (které ihned patentoval) pomohla zdokonalit. Po velkém tápání, váhání a odkládání federální vláda konečně financovala telegraf mezi Washingtonem, D. C., a Baltimorem. Historická zpráva, „Co napsal Bůh?“ proletěla mezi oběma městy 24. května 1844 a svět vstoupil do éry nepřetržité elektronické komunikace. Sen Giovanni della Porta se pomalu naplňoval. Jediné, čeho bylo nutné se zbavit, byly dráty.

Princip soukromého vlastnictví. Po počátečním období útrap, váhání a finančních ztrát se telegraf postupně ujal v obchodě, ve vojenství i v ostatních oblastech a tenké dráty brzo vedly do většiny větších center populace. Federální vláda, která financovala původní dlouhé vedení se vzdala příležitosti rozhodovat o patentech a zřekla se všech svých práv. Ta se stala vlastnictvím soukromých společností s Morsem jako majoritním akcionářem a vývoj tohoto

média se stal záležitostí soukromých podniků. Nyní je jasné, že selhání vlády zapojit se do obchodu s telegrafem se ve Spojených státech stalo *precedentem*, díky němuž soukromé vlastnictví veřejných komunikačních médií vytváří rozhodující podmínku pro určování typu obsahu, kterému se dnes publikum vysílajících médií těší. Právě tento podivný obrat v událostech potvrdil, jak budou vypadat důležitá spojení v řetězu vývoje masových médií v této zemi. Pak přišel telefon, pak bezdrátový telegraf, bezdrátový telefon a nakonec domácí vysílání. Federální vláda nikdy nepatřila mezi vážné zájemce o ovládnutí práv na tato média (ačkoli v jednom případě získala odmitnutou vládu nad rozhlasem). To jistě nebyl případ jiných zemí.

Překlenutí oceánů. Po překonání nepředstavitelných finančních a technických problémů položil Cyrus W. Field kabely pod Atlantickým oceánem a 27. července 1866 překročila zpráva s neuvěřitelnou rychlostí nekonečnou vodní pláň. Během velmi krátké doby byly pod oceány položeny sítě kabelů spojující základní obydlené části světa. V roce 1876 uspěl Alexander Bell a jeho skvělý asistent při přenesení lidského hlasu pomocí elektrických drátů a rychlost kulturní akumulace na poli komunikační technologie svižně narůstala. Brzy se velký kulturní rozdíl mezi komunikační technologií a složitostí organizace společnosti začal zmenšovat. Od telegrafu a telefonu stačil jenom malý a velmi přirozený krok k odstranění drátů, aby vznikl bezdrátový telegraf a konečně bezdrátový telefon.

Bezdrátový telegraf

Zatímco se telegraf a telefon postupně stávaly skutečností, vědci jako Volta, Amperc, Henry, Faraday, Maxwell a Hertz pokračovali v úsilí o pochopení podstaty elektřiny. Vývoj stále propracovanější teorie dovolil stále vypracovanější technologii pro výrobu, skladování, měření, přenos, modifikování a různé využití elektrické energie. Přibližně v době americké občanské války vypracoval ve Skotsku James Maxwell matematickou teorii záhadných elektromagnetických vln, o nichž předpokládal, že se šíří rychlostí světla. V roce 1888 mladý Němec Heinrich Hertz demonstroval reálnou existenci těchto vln a sestavil laboratorní přístroj pro jejich vytváření a jejich zjišťování. Vědecký svět se začal tímto fenomenem intenzivně zabývat a experimenty s hertzovými vlnami se začaly provádět v laboratořích mnoha zemí.

Marconiho vynález. V Itálii se na začátku devadesátých let Guglielmo Marconi, tehdy teprve dvacetiletý, seznámil s experimentálními studii hertzových vln

OD BEZDRÁTOVÉHO TELEGRAFU K RADIOTELEFONU

Když rádio prokázalo, že je schopné splnit úkoly, které Marconi a jiní předvídali, byly na jeho rozvoj věnovány velké ekonomické zdroje. Britské a americké Marconioho společnosti měly záhy silné soupeře. Námořní velitelství mocných zemí zirařila při zavádění bezdrátového telegrafu velmi málo času. Loďařské firmy nakonec zjistily, že je praktické udržovat s plavidly na moři kontakt. Když se lodí s bezdrátovým telegrafem dostaly do kolize s ledovcem nebo do jiných potíží, poplašné zprávy o ohrožení přivolaly na pomoc ostatní stejně vybavené lodě. Tyto události přitahovaly obecně velkou pozornost. Mezitím se radiová technologie nepřestala vyvíjet. Po celou dobu, kdy radiová pionýři zlepšovali spolehlivost, výkon, vzdálenost a jasnost bezdrátových zpráv, se vedly bouřlivé právní bitvy. Mezinárodní konference se pokusily vypracovat pravidla pro vysílání a přijímání zpráv. Podle pobřeží byly z komerčních, námořních a řídicích plavebních zájmů vystavěny stovky radiových stanic. V letech před první světovou válkou byla bezdrátová telegrafie už široce užívána, komerčně zdravou technologií, která podstatným způsobem začala zaplňovat mezeru mezi vývojem komunikační technologie a rozvojem komplexní a rozvinuté organizace společnosti. Avšak nikdo ještě neuvažoval o radiovém zařízení jako o médiu komunikace pro běžné členy společnosti.

Přenos lidského hlasu

Přenášení lidského hlasu bylo dalším krokem v bezdrátové komunikaci a mnoho vynálezců a vědců na této myšlence pracovalo. Opravdu to nebyl tak hrozně složitý problém. Existující bezdrátové systémy založené na teče a čáře byly vyvinuty tak, že byly technicky schopné takové vysílání přijímat, kdyby bylo správně začleněno do vysílaného signálu. Na Vánoce v r. 1906 operátoři na lodích křižujících Atlantský oceán podle pobřeží Spojených států poprvé uslyšeli člověka, který k nim promluvil ze sluchátek. Ani nechtěli věřit svým uším!

Reginald A. Fessenden připravil přístroj, který dovoloval vysílat mnohem komplikovanější signály než jednoduchou tečku a čárku. Zkonstruoval také velmi výkonný vysílač, který využíval při svých experimentech. V ten významný večer hovořilo do vysílače několik osob; jedna měla projev, jedna četla báseň a jedna dokonce hrála na housle. Radiotelefon se stal skutečností.

Přes Fessendenův úspěch s radiotelefonem trvalo ještě mnoho let, než

a s přístrojem, který byl schopen je vytvářet a zjišťovat. Logicky usoudil, že když se vzdálenost zvětší nad několik stovek laboratorního zařízení, zakódované signály by mohly být přenášeny v podobě telegrafu bez drátů. Okamžitě si přístroj koupil a začal s ním experimentovat tak, že posílal signály přes zahradu statku svých rodičů. Marconi nebyl vědec, ale myslelo mu to a laboratorní zařízení se mu podařilo upravit a jeho výkon zesílit do té míry, že mohl posílat zprávy typu „tečka - čárka“ asi na vzdálenost jedné míle. Jeho přístroj se stal prvním bezdrátovým telegrafem.

Marconioho práce nikdy nesměřovala k tomu, aby posunula kupředu vědecké poznání. Jeho úsilí bylo vedeno snahou o okamžitě praktické a komerční výsledky o teoretické nebo vědecké cíle tolik nešlo. V roce 1897 spěchal do Anglie, aby si dal svůj bezdrátový telegraf patentovat. V zásadě to byl systém vycházející z běžných laboratorních zařízení postavených na velmi širokopásmové vysílání a přijímání hertzových vln v tečkách a čárkách Morseovy abecedy.

Když se vědci dozvěděli, že jejich laboratorní zařízení si našlo cestu do patentovacího úřadu, měli dost důvodů k tomu, aby překvapeně zvedali obočí. Jenom někteří, zejména Crookes, Sir Oliver Lodge a Ernest Rutherford, věnovali totiž vůbec nějakou pozornost praktickému využití celé myšlenky.³⁾

Dosažení staletého snu. Marconi záhy stavěl větší a větší zařízení, která měla do-
sah na větší vzdálenosti. Nakonec se podařilo překonat i Atlantik. Ačkoli Marconioho práce neposunula zásadním způsobem hranice vědeckého poznání, představovala nejdůležitější krok k vývoji rádia jako média pro bezprostřední komunikaci na velké vzdálenosti. Sen della Porty se stal skutečností. Marconi vynesl konečný produkt více než století trvajícího vědeckého výzkumu z laboratorní a předal ho do rukou skupin, které beznadějně potřebovaly zařízení, s nímž by komunikovaly rychle na velké vzdálenosti.

„Marconi přišel do Anglie z Itálie, protože věřil, že Anglie se svým velkým obchodním loďstvem se ukáže být mnohem výnosnějším trhem pro objevy, které udělal.“⁴⁾ Bezdrátový telegraf v té době v žádném případě nebyl masovým médiem. Koncem první dekády nového století byl v rukách komerčních, vojenských a vládních skupin a sloužil pro přenos důvěrných informací. Byl zvláště vhodný pro užívání na lodích, které mohly takový těžký a rozměrný přístroj vězi. Větejnost věděla o bezdrátovém telegrafu pouze díky tomu, že se o přístroji při-ležitostně dočetla v novinách. Myšlenka, že by kdy mohli mít něco takového ve svém domově, nebo že by přístroj mohl měnit jejich denní rodinné zvyklosti, jim ani nepřišla na mysl.

Američané začali pravidelně poslouchat rozhlasové programy ve svých domovech. Všeobecný zájem o rozhlas přesto narůstal. V toměž roce 1906 se přišlo na to, že několik minerálů je schopno přijímat radiové vysílání ve velice jednoduchém obvodu. A tak si velmi lacinou „krystalku“ mohl postavit téměř každý, kdo byl elementárně mechanicky šikovný. Cena dílu byla zanedbatelná. To znamenalo, že lidé po celé zemi - dokonce ti nejmladší - mohli poslouchat kódované signály přicházející ze vzdůchu. Jakmile se s nimi naučili zacházet, vznikl přitažlivý sport, protože nikdy nevěděli, kdy narazí na mučivý signál zoufalého volání z lodi potápějící se uprostřed oceánu.

Tak právě v době, kdy bylo velmi důležité, aby se veřejnost seznámila s možnostmi rádia, přišel výkonný krystal, aby urychlil vývoj průmyslu. Už Morseův kód byl pro chlapce a mladé muže velmi přitažlivý, avšak jakmile bylo možné z éteru přiležitostně ulovit hudbu a mluvené slovo, objevila se opravdová armáda naděnců pro novou vědu. Chlapci rádi kuli a experimentují s chemií nebo mechanikou a nyní se jim otevřela nebývalá přiležitost.³⁾

První desetiletí nového století přineslo mnoho zjemnění, zlepšení a důležitých nových myšlenek. Jedna z nich představovala pro radiové vysílání revoluční zlom, a dokonce položila základ celému elektronickému průmyslu, jež se díky ní později rozvinul. Její vynálezce, Lee de Forest, ji nazval *audion*: v technickém slangu raného rádia se jí říkalo *banika*; nyní jí říkáme *vakuová trubice*, i když už byla nahrazena polovodiči, které plní přibližně též úkol. De Forestův audion byl klíčovým prvkem elektronických zesilovačů, které mohly zesílit jak vysílané, tak přijímané radiové signály. Po zdokonalení dovozoval lidskému hlasu, aby byl přenášen do všech částí zeměkoule. Radiové přijímače se staly mnohem spolehlivější a jasnost příjmu se zlepšila. Heterodynamické a superheterodynamické obvody podstatně zlepšily příjem. Radiové zařízení, které bylo kdysi tak velké a těžké, že je mohly snadno převážet jenom lodě, se nyní stávalo stále lehčím a přenosnějším. Během první světové války byly radiotelefony montovány na letadla, aby s jejich pomocí mohly být informovány dělostřelecké baterie na zemi o přesnosti své střelby.

Soukromé vlastnictví a zisk jako motiv

V jistém směru nejvíce matoucí bylo v sociálních podmínkách obklopujících raný vývoj rádia soukromé vlastnictví a motiv zisku. Obojí jednak usnadňovalo, jednak zdržovalo vývoj objevujícího se média. Každý větší i menší vynález byl okamžitě

patentován nejen ve Spojených státech a Velké Británii, ale i v ostatních zemích. Bylo téměř nemožné udělat potřebná zlepšení v radiovém zařízení nebo tržním zabezpečení, aniž by člověk neupadl do hořkých soudních tahanic o autorská práva. Ve skutečnosti všichni větší průkopníci rádia od Marconiho dále se často ocitali před soudem bojující proti sobě navzájem. Lee De Forest, jeden z nejdůležitějších vynálezců zásadních komponentů rádia, byl opravdu zatčen a odsouzen za podvod. Podstatou věci ovšem zůstávalo, že na bezdrátovém telegrafu se dalo vydělat bohatství, a soutěž o příslušné důležité vynálezy byla intenzivní.

Zároven však platí, že soukromníci a společnosti utratili miliony dolarů, aby pomohli vynálezci vylepšit jejich nápady na úroveň, která by dovolovala přeměnit je na obchodovatelná zařízení. V konečném součtu by tato finanční podpora mohla kompenzovat mnoho konfliktů, které principy soukromého vlastnictví, zisku korporací a komerčního využití rádiu přinesly.

První světová válka s sebou přinesla naléhavou potřebu zlepšit radiové systémy. Výsledkem byla nejen nová organizace, kvalita pracovní síly a dostupnost fondů na nevyřešené technické problémy, ale také další zásadní změny. Po dobu války byly všechny patentové spory a omezení dočasně zrušeny. Federální vláda Spojených států plně řídila mladý průmysl a toto centrální řízení s sebou přineslo nové úsilí vložené do spolupráce při řešení úkolů technického rozvoje, které by v mírových dobách trval mnohem déle.

HRACÍ SKŘÍŇ ZVANÁ ROZHLAS

Mladý radioinženýr jménem David Sarnoff dělal v americké Marconiho společnosti závratnou kariéru. Velkou pozornost veřejnosti si získal během potápění neblaze proslulého *Titaniku*, který byl rozpárán ledovcem uprostřed Atlantiku. Sarnoff zůstal u svého telegrafního klíče v radiové stanici v New York City a dekoval zprávy z místa neštěstí. Po tři dny a tři noci udržel vyčerpán publikum v kontaktu s tragickými událostmi. Později ve společnosti postoupil do ještě důležitějších funkcí. V r. 1916 poslal Sarnoff svým nadřízeným jisté memorandum. Toto - nyní slavné - memorandum doslova udělovalo pro rozhlas to, co téměř před stoletím udělal Benjamin Day pro tisk: ukázalo ekonomicky výhodnou cestu, pomocí níž by rozhlas mohl být užíván jako médium masové komunikace pro běžné rodiny. Společnost sice nejednala okamžitě podle Sarnoffových rad, on však úspěšně předpověděl hlavní rysy rozhlasu jako masového média:

Mám na mysli plán vývoje, který by z rádia udělal „domácí zařízení“ v podobu domácího klavíru, jako je klavír nebo fonograf. Mám v plánu přinést hudbu do domů prostřednictvím bezdrátového vysílání.

Ačkoli o to byl již v minulosti učiněn pokus pomocí přenosu po drátě, byl neúspěšný, protože dráty samy o sobě nevyhovují této představě. S rádiem by to však bylo proveditelné. Např. radiotelefonní vysílač májí dosah od 25 do 50 mil může být instalován na určitém místě, na němž je produkována vokální nebo instrumentální hudba.... Přijímač může být navržen ve formě jednoduché „radiové hrací skříně“ a připraven pro nastavení několika různých vlnových délek, které by měly být měnitelné otáčením jednoduchého spínače nebo stisknutím jediného knoflíku.

„Radiová hrací skřín“ by měla být vybavena zesilovacími elektronikami a reproduktorem, to vše úhledně smontované do krabice. Krabice může být umístěna na stole chodby nebo obývacího pokoje spolu s ovládacími prvky a přenášet přijatou hudbu. ...

Tenýž princip může být rozšířen na řadu jiných oblastí, např. na domácí přijímání přednášek, které mohou být perfektně slyšet; také mohou být souběžně vysílány a přijímány události národního významu. Při použití jedné soupravy instalované na Polo Grounds mohou být výsledky baseballu vysílány vzdáleně. Totéž by mohlo platit i pro jiná města. Tento návrh by měl být obzvláště zajímavý pro farmáře a ostatní, kteří žijí v oblastech vzdálených od měst. Zakoupením „radiové hrací skříně“ by mohli vychumat koncerty, přednášky, hudbu, recitály atd. Zde jsem naznačil několik nepravděpodobnějších oblastí využitelnosti takového zařízení, jistě jsou však četné další, na které tento princip může být rozšířen.⁶⁾

Kdyby Sarnoff dodal ještě komerční písně a pořady na pokračování, jeho popis rozhlasu, jak se rozvinul do systému masové komunikace, by byl téměř perfektní. Během deseti let se dočkal rozhlasu, rozvíjejícího se do média pro domácí použití, které téměř do písmene sleduje návrh, jenž on sám předpovídal. Sarnoffem navržená aplikace existující radiové technologie pro toto tvořivé, nové a praktické užívání je svým vzhledem srovnatelná s Marconiho ideou využít existujícího laboratorního zařízení jako bezdrátového telegrafu. Sarnoff osobně sehrál při realizaci této transformace důležitou roli; v krátké době se stal manažerem nové společnosti v oblasti rádia a byl schopen pomáhat uskutečnit svůj sen.

Prostředek ovládání

Slabé pokusy zajistit stálou vládní kontrolu rádia v závěru první světové války ztroskotaly na deklarování soukromých zájmů. Stejně jako federální vláda dovolila, aby se ovládání dostalo do rukou soukromých osob, tak také předala tato důležitá nová média veřejně komunikace komerčním zájmům. Rozhlas byl tímto aktem definován jako *aréna podnikatelské soutěživosti*, na rozdíl od veřejnoprávního média komunikace, které je ovládáno vládními orgány. Toto rozhodnutí mělo dalekosáhlé důsledky a vliv, jejichž dopad pocítujeme dodnes. Jiné společnosti formulovaly zásady řízení vysílání odlišně a systémy vysílání, které se vyvinuly v zemích jako Velká Británie a Sovětský svaz, představují zajímavý kontrast ke Spojeným státům. To neznamená, že by byly lepší, jsou prostě jiné, a to především díky odlišným historickým rozhodnutím a událostem.

Když už jednou bylo přímé řízení vládou vyloučeno, začaly spolu britské a americké komerční zájmy, které prosperovaly během války, bojovat o nadvládu. Společnost General Electric nakonec koupila britské akcie amerického Marconiho a ustavila novou společnost s vlasteneckým jménem (navrženým k rozptýlení obav ze zahraniční nadvlády). Nová Radio Corporation of America (RCA) byla schopna konsolidovat množství konfliktních patentových zájmů a dostala vládu nad bezdrátovou telegrafii a rozhlasovým vysíláním ve Spojených státech do rukou amerických akcionářů. David Sarnoff, který předpověděl „radiovou hudební skřínku“, byl jmenován jejím prvním komerčním ředitelem.

Začíná vysílání podle programu

Krátce po první světové válce se největší americká firma vyrábějící elektrické zařízení, Westinghouse Company, pokusila proniknout na mezinárodní pole bezdrátové telegrafie. Westinghouse nebyla ovšem příliš úspěšná, zejména proto, že její rival RCA vlastnila větší počet důležitých patentů. Avšak někteří její ředitelé se zajímali o nový obor bezdrátové telefonie a společnost udělala na tomto poli zásadní výzkum. Za experimenty s novými výkonnými vysílači tohoto typu odpovídal dr. Frank Conrad. Při této práci nepostavil pouze vysílač pro experimenty v laboratoři Westinghouse, ale zkonstruoval ještě jeden doma v garáži, aby mohl večer pokračovat ve své práci. Téměř po roce, v dubnu 1920, přihlásil svůj domácí vysílač jako stanici 8XK. Conrad začal vysílat během večerních hodin, kdy vylepšoval konstrukci svého aparátu. Brzo zjistil, že ho lidé v okolí odpo-

po nových signálech z éteru byl vyvolán leskem a vzrušením z krátké historie rozhlasu. Dramatické příběhy o lodích záchráněných na moři, o smělých letech s radiotelefony přes divočinu a snahy velkých společností ovládnout bezdrátovou telegrafii k tomuto vzdouvajícímu se zájmu přispěly. Když radiové stanice konečně začaly pravidelně vysílat hudbu a řeč, které lidé mohli poslouchat doma, ve svých vlastních domovech, tento latentní zájem náhle explodoval do úplného šílenství. Veřejnost se začala domáhat rozhlasu. V roce 1922 výrobci domácích přijímačů beznadějně zaostávali za seznamem objednávek. Nové stanice rostly jako houby po dešti. V poslední polovině r. 1921 dostalo licence 32 nových stanic, avšak v první polovině r. 1922 toto číslo vzrostlo na 254! Ačkoli stále ještě zbývalo vyřešit mnoho problémů týkajících se finanční základy, obsahu i technického fungování, rozhlas jako médium masové komunikace měl raketový start.

Otázky interference a financování

Jeden z nejnepříjemnějších problémů, se kterým se domácí rozhlas ukal, byl vyvolán jeho vlastní popularitou. Existuje jenom omezené spektrum dostupných frekvencí, které jsou vhodné pro vysílání. V počátcích se ani vláda, ani soukromé skupiny nesažily regulovat frekvence, které vysílače na daném území budou užívat. Zákon o vysílání (Radio Act) z r. 1912 nespécifikoval frekvence pro soukromé vysílací stanice. Ministr obchodu, který uděloval licence všem novým vysílačům, vybral dvě frekvence - 750 kHz a 833 kHz - a všem stanicím byla připsána jedna, nebo druhá.

Konflikt na vlnách v éteru. Jak rychle vzrůstal počet činných vysílačů, vyskytlo se unavující množství případů, kdy dvě stanice vysílaly tak blízko sebe, že program jedné z nich překrýval zvuk druhé. Tento druh interference nešlo nijak snadno vyřešit. Mnoho stanic pracovalo na základě neformálních dohod, s jejichž pomocí si rozdělily čas, který měly k dispozici. Neexistovala soudní autorita, jež by mohla pro každou stanicí určit na radiové vlně různá místa a která by mohla takovou regulaci přísně prosazovat. Samozřejmě že tento problém mohl být ošetřen pouze někým z vládní administrativy, ale pro vznik příslušného kontrolního tělesa neexistovalo adekvátní opatření Kongresu ani jednotlivých států. Ministerstvo obchodu vydávalo licence k provozování vysílačů, ale nic víc nedělalo. Pro nedostatek kontroly tohoto technického problému začal narůstat zmatek.

slouchávají na svých amatérských přijímačích. Zpočátku se to zdálo výhodné, protože jejich dopisy, listky a telefonáty mu ukazovaly dosah a jasnost vysílače. Zakrátko mu však okruh jeho amatérských posluchačů začal dělat starosti. Aby mohl alespoň v určité době vysílat nepřetržitě, začal vzduchem přenášet hudbu z gramofonu. Jeho posluchači se vzápětí začali dožadovat určitých písní, a dokonce mu volali v nevhodném čase, aby ho požádali o zahrání oblíbené desky. Dr. Conrad vyřešil problém tím, že začal vysílat pravidelně. Ve spolupráci s místním obchodníkem s gramofony byl schopen nepřetržitě vysílat hudbu po dvě hodiny dvakrát v týdnu. Počet posluchačů se rychle zvýšil, jeho rodina se zábavy s nadšením zúčastnila a stala se prvními „diskdžokeji“.

Podnikání prodeje přijímačů. Všechny uvedené aktivity zvyšovaly na tomto území poplávkou po přijímačích a bylo stále jasnější, že by se na výrobě přístrojů pro domácí užívání dalo zbohatnout. Komerční využití neztratili ze zřetele ani představitelé společnosti Westinghouse. Rozhodli se postavit výkonnější vysílač ve východním Pittsburgu, aby stimulovali prodej domácích přijímačů své vlastní výroby a prodej součástek, z nichž stavěli své přijímače amatéři. Tak vznikla v roce 1920 Stanice KDKA v Pittsburgu.

Ačkoli David Sarnoff předpovídal radiovou hrací skříň o několik let dřív, bylo to rozhodnutí Harryho P. Davise, viceprezidenta Westinghouse Electric and Manufacturing Company, které nakonec stálo u zrodu komerčního domácího rozhlasu. On rozhodl, že pravidelně vysílající stanice obsluhovaná výrobcem přijímačů přinese dostatek zájmu o nákup přijímačů, který pokryje náklady na provozování vysílače. Ačkoli tento finanční základ pro vysílání byl už dávno vystředán prodáváním vysílacího času inzerentům, v té době byl dostatečně praktický, aby umožnil zájem o novou stanicí a aby se tím samozřejmě zvýšil prodej přijímačů, společností oznámila, že vysílač bude přinášet výsledky prezidentských voleb v r. 1920. Výsledky předala stanicí telefonicky redakce místních novin a sčítání bylo vysíláno během noci 11. listopadu, jakmile bylo doručeno. Asi pět set až tisíc posluchačů uslyšelo z éteru, že prezidentem Spojených států amerických byl zvolen Warren G. Harding. Byl to velký úspěch; sen Davida Sarnoffa se stal skutečností.

Vzrůstající zájem veřejnosti. Pittsburský experiment byl tak úspěšný, že se záhy objevily další stanice. V r. 1921 začaly pravidelně vysílat vysílače v New Yorku a po nich následovaly stanice v Newarku a dalších městech. Westinghouse měla brzy několik konkurentů. Zájem veřejnosti o rozhlas začal vzrůstat, její hlad

Mezitím se rozhlas rozrostl do ohromných rozměrů. Na konci r. 1922 vysílala stanice WJZ v Newaruku úspěšně Světovou sérii. Stanice začaly vysílat opery, koncerty, zprávy, taneční hudbu, přednášky, bohoslužby a mnoho různých událostí. Aby se vyhnuly přesahům, dobrovolně se podřídily pokusům, při nichž susední stanice začaly vysílat na vlnové délce přinejmenším o dvacet metrů odlišné od souseda. Avšak přes úsilí interference překonat se problém neustále zvejšoval.

Začalo se úspěšně experimentovat se sítěmi a zjistilo se, že stanice propojené dráty mohly souběžně vysílat týž program. Horečka stavět nové vysílače pokračovala a v r. 1923 bylo možné nalézt vysílací stanice ve všech větších městech po celé zemi.

Financování provozu vysílačů. Nové médium i nadále sužovaly dva hlavní problémy: technický problém interference se téměř vymkl z ruky a existoval také problém financování provozu vysílačů. Zatímco největší výrobci elektrických spotřebičů si mohli dovolit financovat své stanice ze zisku za prodej přijímačů, byl to přinejlepším omezený příjem a vůbec nepomáhal vlastníkům stanic, kteří elektrické přístroje nevyrobili.

Koncem roku 1923 začalo počáteční nadšení pro stavbu rozhlasových vysílačů tvář v tvář tvrdým finančním podmínkám opadat. Provozování stanic prostě samo o sobě žádný zisk nepřinášelo a pouze ti, kdo měli jiné finanční zdroje, měli možnost ve vysílání pokračovat.

Nyní, když skončil rok celonárodního vysílání, nabídko léto 1923 příležitost takřkajíc srovnat účty. Byla to znepokojivá zkušenost, neboť hlavní účty každé stanice byly v příjmové části téměř zcela v minusu. Bohatství bylo promrháno v šilené horečce... Už v prosinci 1922 hlásilo Ministerstvo obchodu zrušení dvaceti stanic za jediný měsíc. S každým následujícím měsícem byl seznam ztrát děsivější. Mezi 19. březnem a 30. dubnem 1923 se čtyřicet dva stanice vzdalo svých práv. V květnu zkrachovalo dalších dvacet šest. V červnu 1923 se odmítlo padesát rozhlasových stanic. V červenci se dvacet pět vzdalo své licence. A tak za období mezi 19. březnem a 31. červencem tohoto osudného roku přestalo pracovat 143 rozhlasových stanic.⁷⁹

Pokud by se nenašla životaschopná báze pro financování, rozhlas jako médium komunikace pro americké domovy by byl odsouzen k zániku.

Pokusy o řešení. Ale veřejnost se nechtila rozhlasu vzdát. Polovina dvacátých let byla pro většinu Američanů léty prosperity. Ponurá vzpomínka na světovou

válku se vytvářela a národ vstupoval do období průmyslového a finančního vzrůstu. Nový způsob nakupování na splátky byl součástí velkého rozšíření úvěru, který se zabýdloval v ekonomické struktuře. O možnosti kolapsu, jenž nastal po říjnu 1929, nikdo neuvažoval. Nákup na splátky umožnil i rodinám s omezenými prostředky, aby si koupily takové spotřební zboží, jako byl radiopřijímač. Poslouchání rozhlasu bylo stále populárnější a na Herberta Hoovera, ministra obchodu, byl vykonáván tlak, aby s problémem interference něco udělal. Hoover vypracoval systém přidělování různých vlnových délek různým vysílacím stanicím, avšak pokus systém zavést nebyl zcela úspěšný. Lidem, kteří měli přijímače schopné zachytit jenom jednu hlavní frekvenci, se tato myšlenka nelíbila. Navíc neexistoval reálný způsob, jak přidělení prosadit, a tak někteří vysílatelé prostě plán ignorovali. Na druhé straně mnoho větších stanic, které provozovaly pravidelné vysílání, se úspěšně pokusilo ministerské přidělení respektovat.

Sám průmysl vytvářel velký tlak na ministerstvo obchodu, aby nejenom určovalo frekvence, ale omezovalo množství stanic, které na daném území dostanou licenci. Také veřejnost začínala být rozladěna kakofonií, která z jejich přijímačů večer co večer vycházela. Problém interference se stával nesnesitelným. Staré jiskrové vysílače užívané v lodním vysílání, amatéři užívající morseovku, výkonné stanice vysílající pravidelně a místní příležitostní operátoři se překřikovali na vlnách éteru.

Ve Washingtonu, D. C., se během let 1922-25 konaly tři velké konference, na nichž se probíraly problémy vysílání. Postoj vlády byl takový, že by si sám průmysl měl udělat ve věci pořádek. Noviny si ho udělaly bez vládního zasahování; ve skutečnosti si ho tvrdě vybojovaly. Film se také staral o své produkty. V politickém systému, který zdůrazňuje soukromé podnikání, mnoho vládních úředníků cítilo, že federálně řízené vysílání by byl nebezpečný precedent. Ve skutečnosti Kongres opakovaně odmítal uvažovat o zákonech na toto téma. Jediná existující legislativa byl zákon o vysílání z r. 1912, který byl beznadějně zastaralý.

Problém nebyl snadno řešitelný, dokonce ani s vládní pomocí. Kdyby totiž pořešovala zákonná úprava také bezdrátová telegrafie, záležitost by přinesla komplikace na mezinárodní úrovni. Navíc zde byly tisíce amatérů, jejichž práva bylo třeba také hájit. Vždyť nešlo pouze o 500 velkých stanic, které vysílaly pravidelně, ale existovalo ještě přibližně 1 400 malých stanic s velmi nízkým výkonem ve watttech, které fungovaly, když jejich majitelé potřebovali něco odvyšlat. Aby šlo tuto změť signálů sledovat, utratili Američané za přijímače jen v samotném r. 1923 136 milionů dolarů.⁸⁰

Ministr obchodu Hoover se statečně snažil najít řešení. Pokusil se některým

stancím omezit výkon a vysílací čas tak, aby mohly sdílet jednu frekvenci. V roce 1925 bylo každé místo na vysílací frekvenci obsazené, některé několika stanicemi. Vysílací vlny nebylo možné snadno rozšířit a nezasáhnout přitom drasticky do jiných důležitých druhů rádiového a bezdrátového styku. Existovalo 175 dalších stanic dožadujících se licencí, jímž nebylo možné vyhovět.

Veřejné vlastnictví rozhlasových vln. V roce 1926 tento právní systém selhal. Federální soud rozhodl, že ministr obchodu nemá zákonem podloženou pravomoc omezovat sílu stanic, vysílací čas nebo vysílací frekvenci. V téže roce ministr spravedlnosti vyhlásil, že jediný existující zákon, tedy zákon o vysílání z r. 1912, opravdu neposkytuje zákonný podklad pro žádné z opatření, která byla učiněna. Hoover jednoduše celý pokus se znechucením opustil a veřejně vyhlásil, aby se rozhlasové stanice řídily samy. Nebyly toho schopny.

Tváří v tvář vysílacímu chaosu, který následoval, požádal prezident Coolidge Kongres, aby uzákonil odpovídající nařízení, jímž by se regulovalo vysílání, a to včetně vyhlášky o adekvátní penalizaci. Kongres tak učinil v roce 1927. Poprvé byl vyhlášen důležitý princip, že *rádiové vlny patří lidu* a že mohou být užívány soukromými osobami pouze s oficiálním povolením vlády na základě krátkodobých licencí. Licence mohou být potvrzeny, nebo odhazeny, pokud je to ve veřejném zájmu, potřebě nebo nutnosti. Všechny licence existujících stanic byly odňaty a průmysl musel znovu začít oficiálně žádat o právo vysílat a předložit k tomu odpovídajících prohlášení a vysvětlení, proč je ve veřejném zájmu, aby takovou možnost měl.

Federální zákon o komunikaci z r. 1934. Zákon o vysílání z r. 1927 byl jen dočasným řešením. Po sedmiletém období pozorování, pokusů a některých úprav byl napsán nový a trvalejší soubor nařízení a byla ustavena Federální komunikační komise (Federal Communication Commission - FCC), aby tato ustanovení prosadila. Federální komunikační zákon z r. 1934 se od té doby stal, s patřičnými občasnými úpravami, hlavním regulačním nástrojem pro vysílání v USA.

Finanční podpora. Mezitím nový dynamický průmysl pokračoval v hledání adekvátních prostředků finančního zajištění. V polovině dvacátých let vysílatelé ještě s tímto problémem stále zápasili. Výbor newyorských podnikatelů zkusil experiment s vyžadováním financí přímo od posluchačů, aby mohli najmout velmi kvalitního umělce, který by vystupoval v největších stanicích na tomto území. Když se začaly peníze scházet, většina posluchačů se rozhodla, že raději budou poslouchat zadarmo, ať se stane, co stane, než aby platili přímo ze svých kapes

za programy vyšší kvality. Tato reakce je pro pocity většiny posluchačů typická dokonce i dneska. A také částečně vysvětluje, proč posluchači raději přijmou jako prostředek financování vysílání reklamní sdělení. Raději se smíří s poněkud spornými reklamami, než by za svou zábavu platili přímo.

Byla navržena i jiná řešení. David Sarnoff cítil, že bohatí filantropové by měli dotovat rozhlasové stanice stejně, jako dotují univerzity, nemocnice a knihovny. Jiní navrhovali, aby se za užívání domácího přijímače platilo a výtežek z poplatků byl rozdělen mezi vysílatele. Mnozí se domnívali, že tento problém by měl vyřešit sám průmysl. Největší výrobci přijímačů by měli mít povinnost zajistit něco, co by se dalo na jejich výrobcích poslouchat. Uvažovalo se o tom, že toto zadání by případně mohlo vést k malému počtu sítí, každé provozované jiným výrobcem nebo skupinou výrobců, a že bude jen několik, jestli vůbec nějaká, nezávislých stanic.

Rozhlas se stává komerčním

Avšak zatímco se vedly tyto debaty, reklama se tíse vplížila jako neoddtělná součást financování rozhlasového vysílání. Ve skutečnosti už v r. 1922 prodala stanice WEAF vysílací čas na desetiminutové rozhovory ve prospěch jedné reklamní společnosti na Long Islandu, která si díky tomu zvedla obrát. Pak začalo sponzorování programů velkými společnostmi. Obchodní dům zaplatil hodinový hudební program. Tabáková společnost sponzorovala rozhlasovou estrádu. Společnost vyrábějící sladkosti představila dva humoristy. Veřejnost byla těmito programy stále více přitahována, posluchači se dožadovali více takových pořadů. Zpočátku sponzoři své výrobky nepropagovali přímo. Tato forma jemné reklamy se setkala s malou kritikou. Hlavním cílem sponzorování pořadů bylo vytvořit mezi posluchači atmosféru dobré vůle.

Ministr obchodu byl velmi výrazně zaujat proti otevřenému kšeftování v rozhlasu. Řekl: „Je nepřijatelné, že bychom dovolili, aby tak velká možnost služby, zpravodajství, zábavy a sdělování životně důležitých obchodních informací byla utopena v reklamním tlachání.“⁴⁰ K tomuto názoru se přidalo mnoho dalších hlasů. Zodpovědná oficiální místa ve vládě, přední představitelé průmyslu a řada skupin posluchačů souhlasili.

Ve společnosti však byl takový idealistický postoj odsouzen k zániku. S posluchači více zainteresovanými na „svobodné“ zábavě než na kvalitních programech, s vládou zajímající se pouze o technické otázky, primárně o zachování nerušených frekvencí, s vlastnictvím médií v rukou společnosti a korporací

hledajících zisk se vznešené názory ministra obchodu a jeho podporovatelů ne-
 potkávaly s hodnotovým systémem, politickou strukturou a ekonomickou situa-
 cí společnosti, v níž se médium vyvíjelo. Tytéž socioekonomické síly, které ved-
 ly noviny k prodávání místa inzercí, aby ti mohli prodávat výrobky masovým
 čtenářům, měly vst k typové obdobnému vývoji v rozhlasu. Podlehnutí reklamě
 rozhlas po nějaký čas ve všech sil vzdoroval, ale odvrátil se mu je nepodařilo. Do
 jisté míry uměle bylo krátkou dobu zdržováno politikou Americké telefonní a te-
 legrafní společnosti (American Telephone and Telegraph Company), která ovlá-
 dala mnoho patentů, vysílacích linek a zařízení užívaného vysílacími, avšak do-
 konce tato opozice byla oslabena a cesta záplavě komerčních sdělení, která jsou
 dnes v takové míře součástí vysílání ve Spojených státech, byla otevřena.

Zpočátku byly reklamy zdrženlivé a důstojné. Brzy se však staly stále pří-
 močařejšími a zaměřenějšími na zboží. Bylo by nesprávné tvrdit, že veřejnost
 reklamy vítala, avšak určitě je pravda, že vítala to, co platby za reklamu umož-
 ňovaly. Lidé si přáli slyšet sponzorovo vyprávění, aby mohli poslouchat jeho
 programy. Jedním z důvodů tohoto přístupu bylo, že programy se začaly rych-
 le připravovat tak, aby byly masově přitažlivé. Peníze z reklamy umožnily,
 aby byli najímání výkonní umělci. Díky jednotlivým komikům, zpěvákům
 a skupinám se brzy zformovalo mohutné a zaujaté posluchačstvo. Popularitu
 si získaly pravidelné hrané pořady vysílané každý týden. Vznikaly programy
 pro děti, sportovní přenosy přitáhly mnoho posluchačů. Vzniklo velké množ-
 ství různých obsahů, které podchycovaly zájmy různých, ale vždy velkých
 částí populace.

Koncem dvacátých let byly hlavní problémy rozhlasu jako prostředku maso-
 vé komunikace vyřešeny. Téměř každý si mohl na splátky koupit cenově příja-
 telný a spolehlivý přijímač. Vysílatelé dosahovali z prodávání času inzercí
 velkolepých příjmů; sponzoři své zboží prostřednictvím vysílání na masovém tr-
 hu efektivně prodávali; ukázalo se, že celá řada posluchačů stojí o noční vysílá-
 ní. S využitím nových federálních zákonů byl vnesen pořádek do problémů s in-
 terferencí. Jenom osudný krach v r. 1929 mohl tento vývoj ohrozit. Avšak když
 pominul, ukázalo se, že měl na rozvoj rozhlasu nepatrný vliv.

Zlatá éra rozhlasu

Rozhlas během třicátých a čtyřicátých let rozkvétal. Byla to desetiletí, která vel-
 mi prověřila americkou společnost. Světová krize a druhá světová válka ovliv-
 nily důstojnost každého občana, ale rozhlas ovlivnil jen málo.

Představu o rozvoji rozhlasu v americké společnosti lze získat z Tabulky 4.1,
 která ukazuje množství přijímačů užívaných ve vybraných letech. Koncem tři-
 cátých let připadalo na jednu domácnost v USA něco přes jeden přijímač. Tento
 pozoruhodný nárůst v užívání rozhlasových přijímačů se objevil navzdory eko-
 nomické krizi, která následovala po krachu na burze v r. 1929. Těm, kteří nemě-

TABULKA 4.1. NÁRŮST VLASTNICTVÍ RADIOPŘIJÍMAČŮ VE SPOJENÝCH STÁTECH
 (1922-1985)

Rok	Domácnosti (v tisících)	Průměrný počet přístrojů
1922	25 687	0,02
1925	27 540	0,2
1925	27 540	0,2
1930	29 905	0,4
1935	31 892	1,0
1940	34 855	1,5
1945	37 503	1,5
1950	43 468	2,1
1955	47 788	2,5
1960	52 610	3,7
1965	57 521	4,1
1970	62 875	5,1
1975	71 120	5,6
1980	80 776	5,5
1981	82 400	5,5
1982	83 527	5,5
1983	83 918	5,5
1984	85 407	5,5
1985	85 789	5,5

ZDROJ: U.S. Bureau of Census, Statistical Abstract of the United States, 106th ed. (Washington,
 D.C., 1986)

U.S. Bureau of Census, Historical Statistics of the United States, Colonial Times to 1957
 (Washington, D.C., 1960), Series A 242-44, s.15
 U.S. Bureau of Census, Current Population Reports: Population Characteristics, Series P 20, no.
 106 (9 January 1961) s.11; no. 119 (19 September 1962), s.4; no. 166 (4 August 1967), s.4.
 National Association of Broadcasters, Dimensions of Radio (Washington, D.C., 1974).
 Electronic Market Data Book (Washington, D.C.:Electronic Industries Association, 1979).
 Poznámka: Čísla po 1960 obsahují Aljasku a Havaj. Některé údaje byly oproti předcházejícím vy-
 štředěním revidovány, protože tomu tak bylo i ve zdrojích.

li možnost ony tragické dny prožít, je třeba zdůraznit, že to bylo období, kdy americké rodiny prožívaly velkou úzkost. Miliony dělníků nemohly najít zaměstnání a existovalo jen několik veřejných agentur, na které by se mohli obrátit pro podporu. Trauma takových podmínek nelze náležitě ocenit, když je člověk neprožil. Byla to doba, kdy lidé ve Spojených státech byli v hluboké krizi jak duchovní, tak ekonomické.

Kvantitativní vzorce. Bez ohledu na těžké doby se rozhlasu dařilo i v krizi. Příjmy za reklamu, namísto aby vysychaly, se zvyšovaly na každém kroku. Množství přijímačů vlastněně Američany se přibližně každých pět let zdvojnásobilo. Rodiny, které se dostaly na hranici svých finančních možností, sehnaly vždy dostatek peněz, aby si daly svůj přijímač opravit, když se rozbil. Mohly vrátit nábytek bance nebo dát poslední peníze za nájem, ale na svých rozhlasových přijímačích špěly.

Rozhlas v té době pokrýval potřeby milionů těžce zkoušených lidí. Nabízel hudbu, která oživovala jejich klesající mysl, komiky, kteří je rozveselovali, a dramatické zprávy, které odpoutávaly pozornost od jejich osobních problémů. Výstoupení amatérů, večerní inscenace, seriály, westerny a estrády večer co večer lačně sledovali oddaní posluchači. Při večerní lemní procházce mohli lidé jdoucí po ulici nerušeně poslouchat populárního komika, jenž byl na programu, z otevřených oken každého domu, který mýjeli.

Časem se krize zmírnila, začala se připravovat druhá světová válka a rozhlas se dostal prakticky ke každému. V polovině čtyřicátých let připadalo na jednu americkou domácnost jeden a půl rozhlasového přijímače. Rozhlas se také pomalu zdokonaloval v každém ohledu. Technicky byl výborný. Umožňoval přímé vysílání, které bylo možné přenášet téměř z každého místa na zeměkouli. Vysílání zpráv se stalo oceňovaným uměním a vynikající žurnalisté vyrostli právě v tomto médiu. Tisk a rozhlas se po době sporů naučily žít společně a rozhlas měl plný přístup ke světovým zpravodajským agenturám.

Během druhé světové války poskytl rozhlasový průmysl všechny zdroje federální vládě. V té době zajišťoval válečné zpravodajství, domácí propagandu, prodeje válečných obligací, kampaně za snížení civilního užívání důležitých materiálů a mnoho dalších životně důležitých služeb. Měli bychom si připomenout, že výroba přijímačů byla během válečných let zcela omezena. Tabulka 4.1 a její údaje ukazují, jak byly radiopřijímače rozšířeny, a dokazuje, že v letech 1940 - 1945 americké domácnosti získaly jen velmi málo přijímačů. Zvláštní pozornost je však třeba věnovat stálému nárůstu vlastněných přijímačů, když se kulmina-

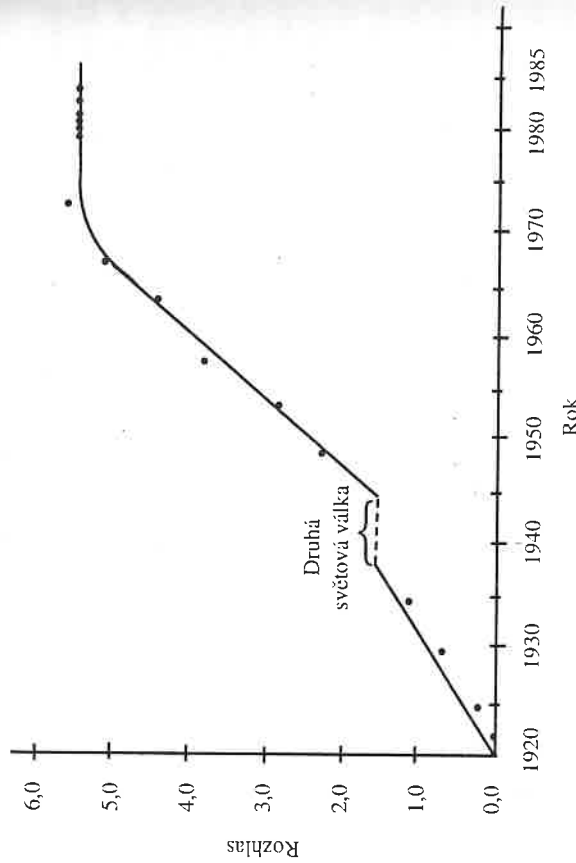
livní křivka rozšíření přijímačů uzdravila z omezení válečných let a vrátila se k pravidelnému vývoji.

Soutěžení s televizí. Důležité jsou poválečné roky, kdy se rozhlas dostal do prudké soutěže s televizí. Na tomto příkladu vidíme, jak konflikt přináší sociální změnu. Kdyby si rozhlas zachoval svůj původní rozměr a obsah, zůstal by přímým soupeřem novějšího média, které bylo zřejmě schopné uspokojit důležité potřeby masového publika daleko efektivněji. Zpočátku se o soutěžení rozhlas pokusil s poněkud optimistickým argumentem, že za ta léta si lidé vypěstovali k rozhlasu, který jim tak dobře sloužil, hlubokou náklonnost a že nemožnou být tak snadno odlákáni k takové blyskavé novotě, jakou je televize. Přízeň veřejnosti se však ukázala být velmi vrkavou a v okamžiku, kdy si rodiny mohly dovolit televizi, bez váhání opustily rozhlas ve prospěch obrazovky. Nebo - abychom to formulovali jazykem strukturního funkcionalismu - rozhlas uspokojoval jisté potřeby v rámci americké společnosti jako sociálního systému, když se ale stala širší dostupnou mnohem efektivnější funkční alternativa, starší médium se muselo změnit, nebo zastarat.

Tváří v tvář možnosti zapomenutí byl rozhlas nucen najít potřeby posluchačů, které mohl uspokojovat, aniž by byly účinně zajišťovány televizí. Úspěšně takové potřeby našel a přizpůsobil se jejich uspokojování. Během třicátých, čtyřicátých, a dokonce i na začátku padesátých let rozhlas úspěšně vázal pozornost americké rodiny během většiny večerních hodin. Lidé se obraceli na rozhlas, aby slyšeli nejoblíbenější umělce své doby. Jak se televize rozšiřovala, převzala tyto umělce spolu s rodinným večerním časem. Rozhlas byl vystěhován z obývacího pokoje a stal se součástí ložnice, kuchyně, automobilu a pláže. Tranzistory a později integrovaná technologie, které otevřely obrovský trh pro miniaturní přijímače, umožnily rozhlasu vyhnout se poválečnému úpadku, který se v důsledku rozvoje televize projevil u kin (graf 3.1).

V současnosti se zdá, že rozhlas získal přijatelné postavení. Pečuje o své posluchače v době, kdy je televize neadekvátní. Lidé poslouchají rozhlas, když se ráno probouzejí, když pracují, řídí vůz, sportují, hrají hry apod. Když ale přijde večer a oni se vrátí do svých domovů, vypínají rozhlas ve prospěch televizního přijímače. Rozhlas nicméně zůstává z hlediska vlastnění přístrojů jedním z nejmasovějších masových médií. Tabulka 4.1 ukazuje, že Američané vlastní dobře přes pět a půl přijímače na domácnost. Graf 4.1 ukazuje, že křivka rozšíření se konečně vyrovnala. Je však nezbytné říci, že velké množství přijímačů vlastněných americkými rodinami neimplikuje odpovídající čas strávený posloucháním.

Graf 4.1. Křivka kulminativního rozšíření rozhlasu; procento rozhlasových přijímačů na domácnost ve Spojených státech (1922 - 1985)

ROZVOJ TELEVIZNÍHO PRŮMYSLU

Nejnovější z vysílacích médií zdědilo mnoho z tradic rozhlasu. K jeho technologickému vývoji a jeho rozšíření po Spojených státech mnohem rychleji a méně chaoticky, než tomu bylo v případě jeho předchůdce, přispělo několik faktorů. Televizní technologie byla opravdu velmi vyspělá před tím, než byly masově vyráběné přijímače nabídnuty veřejnosti. Neexistovalo zde nic, co by se dalo v jakémkoli širším smyslu srovnávat s „érou krystalek“. Nové médium si nemuselo vypracovat strukturu řízení vládou; FCC a nutná doplňující legislativa byly prostě převzaty od rozhlasu. Finanční báze televize byla od samých počátků jasná. Veřejnost byla už zcela zvyklá na „komercialismy“ a televize slibovala být mnohem efektivnějším prostředkem pro prodejní špičky. Přílivu peněz z reklamy nestála v cestě žádná velká překážka. Neexistovalo období soupeření s novinami, ani zájmy těch, kteří poskytovali služby po drátech. Zavedení televize bylo prostě rozšířením ustavených zájmů rozhlasu. Myšlenka sítě byla populární již ve

starším médiu. K dispozici byla i odpovídající technologie koaxiálního kabelu, a tak bylo třeba vytvořit pouze psychologické podmínky. Veřejnost byla již úplně seznámena s pohyblivými obrázky a jejich přenos prostřednictvím vysílání pro ně byl snadno přijatelný. Z těchto důvodů se dalo předpokládat, že odpor k přijetí nového zařízení bude malý.

Televizní přijímač jako symbol společenského postavení

Opravdu, televize se rychle stala symbolem sociálního statusu. Když se začala prosazovat, rodiny, které si jen těžko mohly dovolit přijímač, si občas stěžovaly na to, že musejí šetřit, aby si mohly nějaký koupit. „Plán snadného nákupu“, v současnosti velmi institucionalizovaný rys americké ekonomiky, hojně využívaly rodiny s omezenými příjmy k tomu, aby si opatřily televizor. Nutnost být považován v počátečním období rozšíření televize za vlastníka televizního přijímače byla tak silná, že některé rodiny prý kupovaly antény a nápadně je instalovaly na svých obydlích dlouho před tím, než mohly opravdu zapojit na jejich vývod televizor. Koncem čtyřicátých let se podobné historky vyprávěly velice často. Chápání televize jako symbolu sociálního statusu a luxusu vedlo někdy k sociálnímu hněvu, když se zjistilo, že lidé žijící ze sociálních dávek nebo jiné formy podpory, vlastní televizor. Zřejmě se zapomnělo na zkušenosti z let krize, kdy byly rozhlasové přijímače považovány za prostředky významně usnadňující lidem přežití v náročných ekonomických podmínkách.

Narůstající problémy

Ve skutečnosti se televize mohla stát domácím médiem dokonce ještě dříve, než bytí dvou faktorů, které její rozšíření zdržely - druhé světové války a vládního zmrzení. Elektronická technologie pro televizi byla vyvinuta během dvacátých a třicátých let. V roce 1939 již existovalo ve Spojených státech televizní vysílání. Světová výstava nabízelá toho roku předvádění tohoto zázraku vědy a prezident Roosevelt na nové komunikační médium upozornil. Vysílání však sledovala jen hrstka diváků, protože komerční výrobci nezačali s masovou výrobou přístrojů. V r. 1941, na pokrajích druhé světové války, dal FCC osvědčení domácí televizi a komunikační průmysl začal připravovat důmyslné plány pro její rozvoj. V té době bylo v soukromých rukách okolo 5 000 televizních přístrojů (většinou v New Yorku a okolí) a několik malých stanic vysílalo pravidelně dvě až tři hodiny denně.

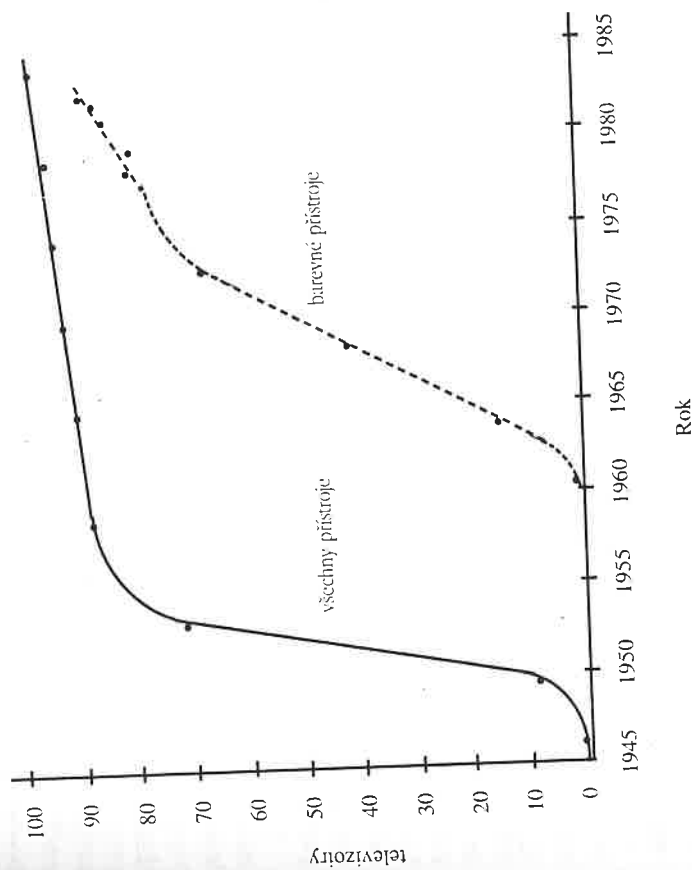
Druhá světová válka. Válka po dobu svého trvání přerušila další vývoj. Svým způsobem může toto přerušení za velmi rychlý růst televize, který nastal, když se země vrátily k mírové ekonomice. Během války byly vyvinuty výrobní elektronické techniky, které pomáhaly překonat problémy výroby televizního přijímače. A válka navíc úplně ukončila krizi předválečného období. Ve skutečnosti, jen s drobnými výjimkami, nastoupila země období neustálého ekonomického růstu, který nebyl po desetiletí přerušen. Kupní síla průměrné rodiny rostla a zůstává na úrovni, při níž je vlastnění televize v možnostech téměř každého.

Zmrazení. Na základě hořkých zkušeností z interferenčního chaosu z raných časů rozhlasu zaujala vláda v řízení vysílacích frekvencí televize mnohem aktivnější roli. Do roku 1948 vysílalo okolo sedmdesáti stanic a bylo v užívání několik milionů přijímačů. Žádostí o nová povolení začalo rychle přibývat. Protože televize měla na celém území k dispozici pouze 13 VHF kanálů, bylo nutné přijmout přísná regulační opatření, aby se zabránilo interferencím. Nášťší televizní signál nekopíruje zakřivení Země jako rozhlasový signál. To znamená, že dvě stanice vysílající na stejném kanálu si nebudou překážet, když mezi nimi bude dostatečná vzdálenost. Musel být vypracován všeobecný plán pro celé Spojené státy tak, aby televizní kanály byly správně rozmístěny. Bylo také nutné studovat soupečí barevné systémy, aby bylo zřejmé, jaké problémy se za nimi skrývají. K tomu ještě přibyl značný počet kanálů UHF a ty musely být také distribuovány mezi soupečí zájmy. S tímto a jinými technickými problémy bránícími v potaz zastavil FCC v r. 1948 udělování nových povolení pro televizní stanice. Stanice, které již vysílaly, byly ponechány v provozu, avšak bylo nutné získat čas, aby se vypracovaly podrobnosti všeobecného plánu tak, aby co nejvíce problémů mohlo být eliminováno, než se televize plně rozvine. Ve skutečnosti byly vysílající stanice (okolo sedmdesáti) umístěny v městských centrech a ve východnějších, a tedy více zalidněných částech země. A tak vysílání mohlo pokračovat, i když se nové stanice nestavěly.

Rychlé přijetí televize

Když v r. 1952 zmrazení skončilo, objevilo se velké množství žádostí o nové stanice na těch územích Spojených států, která byla bez signálu. Díky novému plánu byly žádosti rychle vyřízeny a signál začal být dostupný doslova ve všech částech země. To velmi podnítilo prodej televizních přijímačů a křivka přijetí televize se napřímila. Graf 4.2 ukazuje, že období raných padesátých let bylo ob-

Graf 4.2. Křivka kumulativního rozšíření televize; procento domácností ve Spojených státech s televizními přijímači (1946 - 1985)

dobím rozšíření nového média. Na začátku šedesátých let vlastnilo okolo 87% domácností ve Spojených státech přinejmenším jeden televizní přijímač. Jak je patrné z tabulky 4.2 a grafu 4.2, tento vzestup byl následován pomalejším růstem, ale okolo 1980 bylo dosaženo bodu nasycenosti. Jenom málo domácností ve Spojených státech zůstalo bez televizního přijímače a trh s televizory se stal trhem nahrazovacím. A jak také ukazuje tabulka 4.2, pro většinu domácností, které vlastnily takový přístroj, se po r. 1975 stávaly stále běžnějšími barevné přístroje.

Co ale data neukazují, je neustálé zlepšování technické úrovně, ke kterému během tohoto období docházelo. Nejranější televize užívaly elektronky a měly obrazovativně malé obrazovky. Nejběžnější televizory padesátých let neměly obrazovku o mnoho větší než polovina stránek této knihy. Takový přijímač stál okolo tří set dolarů, což představuje vzhledem k současné kupní síle dolaru nejméně tisíc

Tabulka 4.2. NÁRŮST VLASTNICTVÍ TELEVIZORŮ VE SPOJENÝCH STÁTECH (1946 - 1977)

Rok	Celkový počet amerických domácností (v milionech)	Domácnosti s televizorem (v milionech)	Domácnosti s barevným televizorem (procenta)	Procenta s TV
1946	37,9	0,008	—	0,02
1950	43,5	3,9	—	9,0
1955	47,8	37,4	—	78,0
1960	52,6	45,8	0,3	87,0
1965	57,5	52,7	2,8	93,0
1970	62,9	58,5	20,9	95,0
1975	71,1	68,5	46,9	97,0
1980	80,8	76,3	63,4	98,0
1981	82,4	79,9	66,6	98,0
1982	83,5	81,5	71,4	98,0
1983	83,9	83,3	73,9	98,0
1984	85,4	83,8	75,8	98,0
1985	85,8	84,9	77,7	98,0

Zdroje: U.S. Census, Statistical Abstract of the United States, 106th ed. (Washington, D.C., 1986).

dolarů. Ti zámožnější si mohli koupit „velkoformátový“ model s obrazovkou zhruba velikosti této stránky. Takový přijímač se prodával asi za polovinu ceny nového auta. Během následujících desetiletí se velikost obrazovky, barevné podání a spolehlivost velmi zvešťovaly. Okolo roku 1975 ovládli Japonci americký trh přijímači dobré kvality za nízkou cenu. Další vývoj umožnilo kolem roku 1950 zdokonalení koaxiálního kabelu a některých dalších technologií.

Příchod kabelové televize

Koaxiální kabely jsou dráty obalené umělou hmotou, která je opatřena kovovou izolací, aby se zabránilo ztrátě signálu a interferenci. Rychle se jich začalo užívat k přenosu televizního programu na velké vzdálenosti a sloužily tomuto účelu docela dobře. Užívání takových kabelů k dodání signálů k domácím přijímačům (za úplaty) bylo zákonitou aplikací. V počátcích televize to vzhledem k vlastnostem vysílání bylo dokonce nezbytné. Na konci čtyřicátých let, když li-

dé začali vlastnit domácí televizory, mnozí z majitelů nepřijímali jasný obraz. Pro člověka, který si právě koupil drahý přístroj, to bylo velmi frustrující. Důvody špatného příjmu byly dobře známy. Jedním důvodem bylo, že první vysílače nebyly příliš výkonné. Pokud člověk žil blízko vysílače, nijak zvlášť to nepocíval, když ale bydlel ve větší vzdálenosti, mohl být příjem špatný; obraz byl často neostří, nesynchronizovaný a slabý. Dokonce i projíždějící auto mohlo způsobit rušení, které naplnilo obrazovku „sněžením“, nebo způsobilo, že obraz začal skákat. A navíc to, že se televizní signál šířil přímočaře, snižovalo kvalitu příjmu, nebo jej dokonce znemožňovalo za velkými budovami, na odvrácené straně kopců a hor nebo v podobných situacích.

To byl okamžik, kdy se začalo diskutovat o užití kabelu pro domácí příjem. Jedna z podobných úvah se uskutečnila v r. 1950 v Lansfordu, v Pensylvánii. Robert Tarlton, který vlastnil opravárenskou dílnu na rádia a televizory, vyslechl na příjem mnoho stížností. Vlastníci přinášeli své přístroje a tvrdili, že v jejich přijímačích musí být něco v nepořádku. Avšak Tarlton problému rozuměl. I když město bylo pouhých 65 mil od Filadelfie, nacházelo se za horou, která stínila signál. Tarlton se rozhodl zkusit nový postup. Vztyčil velkou anténu a za měsíční poplatek poskytoval každému předplatiteli kabelovou přípojku. Nazval své nové podnikání Panther Valley Television Company a byl schopen dodávat vynikající signál i těm, kteří by jinak vůbec nemohli přijímač sledovat. Žádné programy nevytvářel; nedělal nic jiného, než že zachytával vysílání svou „společnou“ anténou a dodával ho prostřednictvím svého systému do domácností.

Myšlenka se rychle ujala a systémy CATV (Community Antenna Television) se rozšířily po celé zemi. Většina z nich byly malé podniky v odlehlých oblastech s několika stovkami předplatitelů. Ještě po deseti letech, v r. 1960, dostávalo svůj signál tímto způsobem méně než 2% amerických televizních domácností, ale tuto službu poskytovalo již 640 kabelových společností.

Jak se systémem rozšiřoval, hlásilo se stále více předplatitelů. Stanice, které vysílaly signál, začaly protestovat. Chápaly systémy CATV jako parazitní podniky, jež neplatí nic za signál, který distribuují, avšak mají z něho zisk. Navíc, jak se technika zlepšovala, mohl kabel svým předplatitelům nabídnout signál z mnohem vzdálenějších měst. Pro místní vysílače to byla nežádoucí a nekalá soutěž. Výsledkem bylo množství právních pří.

Z konfliktu vyplynulo, že kabelová televize přešla pod jurisdikci FCC stejně jako pozemní vysílače. Toto rozhodnutí ve skutečnosti zastavilo další vývoj kabelové televize. Komplexní regulace říkala, co může a nemůže být vysíláno na místním CATV nebo jiném kabelovém systému. Od r. 1979 začal FCC mnohé

li. Avšak navzdory špatným předpovědím, množství kanálů dostupných na kabelu nerozšířilo diváckou veřejnost do beznadějně záplavy nejrůznějších zaměření a chuti. Velké množství lidí se i nadále dívá na normální program.

Zároveň je pozemní vysílání zataženo do vzrůstajícího zápasu o zachování diváků. V minulosti uspokojovali všechny více méně vnímavé diváky pouze tři největší vysílatelé. V současnosti se přinejmenším někteří diváci orientují na programy, které mohou přijímat pouze prostřednictvím kabelu. Dokonce - řečeno s náznamem osudovosti - používají nahrávací techniku, aby viděli filmy a jiné pořady, které si mohou pronajmout a přehrát na domácím přijímači. Co se v tomto případě stane s pozemním vysíláním v budoucnosti, může každý hádat.

Video

V téže době, kdy televize prodělávala období nejrychlejšího rozšíření, Ampex Corporation v New Yorku vyvíjela zařízení, které bude nakonec mít zásadní vliv jak na televizní, tak na filmový průmysl. V r. 1952 se Charles Ginsberg spolu s pěti dalšími inženýry z Ampexu rozhodl vyvinout způsob záznamu televizních programů na magnetickou pásku. Užívání takové pásky pro záznam zvuku bylo obecně rozšířené, a tak to nebyla revoluční myšlenka. Navíc existovala technologie - nazývaná *kinescope* - která se užívala pro záznam televizních programů, avšak byla těžkopádná a nezaručovala příliš kvalitní reprodukci.

Po několika letech bylo záznamové zařízení vyvinuto a v r. 1956 zavědono v televizi. Nazývalo se VTR (Video Tape Recorder), bylo velké jako kufr, mělo čtyři rotující záznamové hlavy a nahrávalo na pásku dva palce širokou. Cívky byly na dnešní zvyklosti poněkud velké - téměř dvanáct palců v průměru.¹⁰⁾

Televize přínos nového zařízení rozpoznala prakticky okamžitě. CBS byla první televizní stanicí, která začala technologii VTR užívat. Už 30. listopadu 1956 vysílala pořad „Douglas Edwards and the News“ (Douglas Edwards a zprávy) prostřednictvím záznamu na páse. Společnost Ampex, která přístroj vyráběla, obdržela příští rok cenu „Emmy“ jako výraz uznání za přínos pro odvětví. Kdyby vysílací stanice mohly předvídat problémy, které jim zařízení na konec přinese, měly by místo toho vynálezce obvinít a zařízení zapudit.

VTR se rychle rozšířil mezi vysílateli, avšak diváci o něm prakticky nevěděli. Pro televizní studia to bylo pravé požehnání. Pořady si šlo připravit dopředu a bez chyby je vysílat, kdy se to hodilo. Navíc se na páse dobře upravovalo, zkracovalo a připravovalo pro vymezený čas v programovém schématu. Brzy se

z těchto restrikcí uvolňovat. Místním vládám bylo umožněno, aby podporovaly soukromé kabelové společnosti zvláštními dotacemi, aby tyto společnosti provozovaly kabelový systém na jejich území. Na oplátku zůstala společnost povinností dodržovat množství podmínek a příkazů týkajících se toho, co půjde po drátech. V současnosti se situace stále mění podle výsledků jednotlivých soudních případů.

V osmdesátých letech se množství malých i velkých měst a jiných území obsluhovaných kabelovou televizí rychle zvětšilo. Některé ze systémů se staly velkými společnostmi. Na počátku desetiletí existovalo více než 4 000 kabelových systémů a okolo 20% amerických domácností dostávalo televizní signál tímto způsobem. V r. 1987 bylo na „drátě“ okolo 45% domácností. Některé z největších systémů operujících v městských oblastech sloužily milionům předplatitelů.

Kabel se v mnoha ohledech od pozemního vysílání liší jen málo, ale poskytuje výběr z mnohem větší nabídky. Za měsíční poplatek je možné přijímat „základní“ službu, která je obvykle směsicí běžného vysílání se speciálně zaměřenými kanály, které obsahují počasí, sport, náboženské pořady, zpravodajství, veřejná oznámení, rockovou hudbu a různé jiné druhy obsahů. Za dodatečný poplatek si můžete přikoupit filmové kanály nebo jiné speciální služby.

Někteří lidé se domnívali, že kabel přinese kvalitnější programy. Nestalo se tak a obsah kabelového vysílání byl pro mnoho předplatitelů velkým zklamáním. Jak se ukázalo, „na kabelu“ se objevily tytéž programy jako v pozemním vysílání - seriály, zápasy, situační komedie, staré filmy, sport, zpravodajství, rocková hudba apod. Důvod, proč se úroveň nezvyšovala, spočívá v tom, že kabelová televize je závislá na stejném systému reklamy, která je zaměřena na nižší střední socioekonomickou vrstvu společnosti (její kupní síla převyšuje v součtu ostatní vrstvy) stejně, jako tomu již dlouho bylo v pozemním vysílání. A tak se vysílání obsahově neliší, jenom je ho víc.

Nástup kabelu pozemnímu vysílání ublížil, avšak dosud je vážně nepoškodil. Vysílací stanice přežívají, avšak konkurence kabelu je velmi reálná. Jednou z obav je, že by si kabel mohl vychovat speciální diváky podobně, jak tomu je u současných časopisů. Před rozšířením televize se hojně vyskytovaly všeobecné časopisy, které vyhovovaly velkým částem populace. Ve skutečnosti žádný z nich už nevychází. Na jejich místo nastoupily specializované časopisy, které jsou dělány tak, aby oslovily části veřejnosti mající společné zájmy nebo vkus. V současnosti máme tisíce časopisů, které mají menší náklady a jsou vystavěné na takových zájmech, jako jsou počítače, rybaření, automobilismus, jachting, špičková móda, dieta atp. Jinými slovy, čtenáři časopisů se velmi specializova-

užití „videa“ rozšířilo za hranice televizního studia. Množství lidí začínalo poznávat praktickou hodnotu videonahrávky pro pozdější přehrávání. Brzy se také rozšířila jako cvičné zařízení.

Novou technologii zavedly školy a mnoho lidí si myslelo, že by mohla znamenat převrat ve vzdělávání. Profesory by bylo možné zaznamenat pro pozdější předvádění na televizní obrazovce. Na mnoha vysokých školách a univerzitách byly instalovány televizory tak, že se na ně mohlo koukat ze všech částí místnosti. Již nikdy nebudou přednášky záležitostí profesora, tabule a kusu křídla. Televizní přednášky budou prezentovány lépe a soustavněji a budou založené na více vizuálních vjemech, jako jsou tabulky, fotografie, filmové klipy atp. Vláda se navíc domnívala, že by to mohlo být lacinější; bude potřeba méně profesorů a pásky bude možné nakoupit od celostátních distributorů pro mnoho základních kursů najednou. Je třeba říci, že to tak nikdy nefungovalo. Studenti se i nadále dožadovali toho, aby před sebou měli živého člověka. I nudný člověk je lepší než televizor.

Video se uplatnilo v mnoha jiných oblastech. Začalo se užívat pro zaškolování pracovníků, jako nástroj reklamy, jako zařízení, na něž byly zaznamenávány řeč a chování lidí zadržených pro řízení v opilosti, a dokonce někdy i svědectví u soudu. Před koncem šedesátých let byl však VTR stále založen na využití cívek s páskou a nebyl také nijak zvlášť přenosný.

Kazetová verze. Na začátku sedmdesátých let se velikost VTR zmenšila a objevily se různé přístupy k užívání menších pásek. Ještě důležitější bylo, že mnoho výrobců dokázalo umístit pásek do kazety, takže uživatel pouze vložil kazetu do otvoru a stlačil knoflík nebo dva, aby mohl nahrávat nebo přehrávat. Jakmile byl přístroj připojen k domácí televizi, znamenalo to, že si člověk mohl nahrávat pořady podle vlastního výběru a přehrávat si je, kdy sám chtěl. Kabelová televize nebyla v té době pro většinu lidí ještě dostupná, a tak se zdálo, že video, jak se VTR začalo všobecně říkat, má před sebou skvělou budoucnost.¹¹⁾

Výrobci vyvinuli velké úsilí, aby dostali na kazety co nejvíce témat. Vzhledem k předpokládanému živelnému zájmu spotřebitelů bylo zaznamenáno vše - lekce vaření, Shakespearovy hry, zápasy v boxu a nepředstavitelné množství starších filmů. Avšak masový zájem ohromujících rozměrů se nekonal. Důvod byl prostý - cena byla příliš vysoká. Na začátku sedmdesátých let stálo video téměř 800 dolarů, což v té době bylo příliš. Někteří zvlášť bohatí lidé si ho koupili, ale masu spotřebitelů nikoli.

Další důležitou překážkou v přijetí videa byl zmatek ve výrobě. Různé společnosti vyrábějící toto zařízení se nedohodly na společných standardech. V po-

lovině sedmdesátých let bylo na trhu pět rozdílných typů videa, každý s technologií, která nebyla kompatibilní s ostatními čtyřmi. Výrobci se pokoušeli jako nahrazení médium užívat vše od 8mm filmu až po kompaktní disky. Tato situace hrávající médium užívat vše od 8mm filmu až po kompaktní disky. Tato situace připomínala chaos z počátku století s rozhlasem. V tomto případě však federální vláda neměla výkonnou moc, jak nastolit standardy.¹²⁾

Standardizace bylo dosaženo náhodou poté, co různí výrobci promamili miliony. V polovině sedmdesátých let zasáhli Japonci, kteří převzali technologii vyvinutou Ampexem a ostatními americkými firmami. Provedli několik zlepšení a začali vyrábět lehký a relativně levný systém nazývaný Betamax. V r. 1977 bylo prodáno přes 200 000 těchto přístrojů. Američané byli připraveni začít si do svých domácností kupovat video. Bohužel většina zisků z výroby těchto přístrojů šla do Japonska.

Právní konflikt. Pronikání Japonců na americký trh neuniklo pozornosti amerických podnikatelů. Šli s tím k soudu. Kvůli prodeji, nebo dokonce vlastnictví videu a kazet vypuklo množství právních válek. Dva filmoví producenti vedli soudní spor proti firmě Sony a obviňovali ji z porušení autorských práv, zasahování do práv vysílatelů prodejem nahraných pořadů, dále z nelegálního obohacování a z čehokoli jiného, co si jen jejich tým právníků dokázal vymyslet. Podstatou sporu byla myšlenka, že VTR lze užívat k nelegálnímu kopírování programů chráněných autorskými právy a že tím vznikají škody oprávněným výrobcům televizních programů.

Američané prohráli. Soudy na nejnižší instanci rozhodly, že lidé mají ve svých domovech právo nahrávat a sledovat, co chtějí, pokud to slouží jenom k jejich osobní potřebě.¹³⁾ Řadou odvolání se případ dostal až k Nejvyššímu soudu Spojených států. Dokonce i Kongres byl do sporu vtažen a měl několik jednání, v nichž řešil, který zákon by měl převládnout. Hlavní problém byl v tom, že filmoví producenti z Hollywoodu si nepřáli, aby lidé vlastnili videa. Cítili, že si lidé budou sedět doma a přehrávat filmy z kazet, takže příjmy z pokladen kin budou strádát.¹⁴⁾ Dokonce i výrobci televizních reklam žádali zákaz videa, nebo alespoň jeho zdražení nebo užívání za příplatek a jiné překážky. Nejvíce starostí jim dělalo tlačítko „ff“ (rychlé převíjení), které mohlo zrychlit záznam při reklamních sděleních, a tak je učinit neefektivními.¹⁵⁾

Po sedmi letech právních tahanic byl případ konečně rozhodnut. V r. 1984 Nejvyšší soud rozhodl, že užívání VTR k domácímu nahrávání programů je legální a že nenarušuje autorská práva.¹⁶⁾ To byl důležitý zákon, který otevřel cestu celému novému průmyslovému odvětví.

Ironií osudu společnost Sony sice vyhrála právní bitvy na amerických soudech,

TABULKA 4.3. NÁRŮST VLASTNICTVÍ VIDEO VE SPOJENÝCH STÁTECH (1977-1987)

Rok	Úplný počet prodaných VTR (v tisících)	Úplný počet domácností (v tisících)	VTR prodané na domácnost s VTR	Vznůstající procento domácností s VTR
1977	200	74,100	0,002	-
1978	459	76,000	0,006	0,8
1979	507	77,300	0,006	1,4
1980	763	80,776	0,009	2,3
1981	1,361	82,400	0,01	3,3
1982	2,300	83,527	0,02	5,3
1983	4,091	83,918	0,04	9,3
1984	7,016	85,407	0,08	17,3
1985	11,853	86,789	0,13	30,3
1986	13,174	88,458	0,14	44,3

Zdroje: Sestaveno z: U.S. Bureau of Census, Statistical Abstract of the United States, 106th ed. (Washington, D.C., 1986) a Electronic Market Data Book (Washington, D.C.:Electronic Industries Association, 1987).

Poznámka: Vznůstající procento může být nadhodnoceno v počtu domácností s VTR, jestliže se domácnosti zbavovaly starších přístrojů. Na druhé straně mohou mít některé domácnosti více než jeden VTR.

ale prohrála válku o nadvládu na trhu s VTR s jiným japonským soupeřem. Obří společnost Matsushita Corporation zavedla tzv. Video Home System (VHS) do- volující nahrát na jednu kazetu až šest hodin (nejen tři jako dosud). Matsushita také dovolila ostatním firmám, včetně amerických společností, vyrábět své vlastní typy přístrojů VHS. Výsledná záplava rekordérů VHS překonala výrobky Sony a v r. 1987 už byl systém Betamax beznadějně zastaralý.

Nárůst vlastnictví. S vyjasněnou právní situací, standardizovanou technikou a s velkým snížením cen přístrojů začali Američané nakupovat videa stále rychleji. Tabulka 4.3 ukazuje, že v r. 1986 bylo vybaveno videem okolo 40% amerických domovů. Počet zakoupených přístrojů prudce vzrůstal a připomínal strmý vzrůst nákupů televizorů v průběhu padesátých let.

Touze po získání přístroje hodně přispěla skutečnost, že videopůjčovny se množily jako houby po dešti. Formulace ze zákona o autorských právech z r. 1976 hovoří o „pravidle prvního prodeje“, které znamená, že jakmile nabyvatel kou-

pil autorsky chráněné dílo, může si s ním dělat, co je mu libo. To zahrnuje i pronajímání zakoupeného díla. A tak mohou pronajimatelé koupit film natočený na páse od filmového studia nebo jeho distributorů a pronajímat ho za nízkou cenu vlastníkům videa.¹⁷⁾ V současnosti je možné vypůjčit si videokazetu za velmi nízký poplatek. Nejsou dostupné pouze v zařízeních, která se na půjčování kazet specializují, ale i v obchodních domech, samoobsluhách, a dokonce v místních koloniálních. Výsledkem je, že filmy jsou opět velmi populární, avšak miliony diváků je spíše vidí na své domácí televizní obrazovce než v kině.

Video je jedním z nejpobulárnějších vynálezů v historii. Přístroje se začaly záhy prodávat v každé zemi. V těch částech světa, v nichž jsou kina, noční kluby a bary zakázány (jako v mnoha muslimských zemích), jsou videa a filmy na video stále více užívány pro domácí zábavu těch, kteří si to mohou dovolit. Protiprávní kopírování a prodávání tajně dovezených (a často zakázaných) amerických filmů vedlo ke vzniku rozsáhlého černého trhu a pirátských postupů. V Sovětském svazu např. hlad po amerických videokazetách s Jane Fondovou a jejími posledními filmy daleko přesahuje možnosti současné nabídky.

PŘEHLED

Předcházející kapitoly o novinách, filmu, rozhlasu a televizi poskytly některé podrobnosti o vlivu společnosti na její média. Studium médií v tomto pohledu zdůrazňuje evoluční, vývojový charakter sociálních změn. To znamená, že se soustředilo na hromadění technologických a kulturních poznatků a zaznamenává vynalezené média jako konfiguraci takových poznatků. Sleduje jejich přeměnu z technického zařízení, které je známé jenom několika vyvoleným, do forem, jež mohou být užívány mnohými. Sleduje vzorce jejich rozšíření, způsob, jak pronikají společností, a sleduje křivky jejich zastarávání, když jsou nahrazovány funkčními alternativami. Tento druh analýzy příliš nevyhovuje o psychologických procesech jednotlivců, kteří se rozhodují přijmout různá média, nebo kteří jsou ovlivňováni při přijímání obsahu médií. Taková analýza také zdůrazňuje rozsáhlé sociální, ekonomické a politické konflikty, které charakterizují společnost při rozvoji každého média. Takové faktory jako válka, krize, blahobyt, imigrace, urbanizace, rozšíření vzdělání a přítomnost daného technického prvku v kultuře společnosti vytvářejí podmínky, jež usnadňují, podněcují nebo jinak ovlivňují vývoj a rozšíření daného masového média. Mnohé události, které vytvářejí historii našich masových médií, však nelze interpretovat v teoretic-

kém vakuu. Pokud na ně pohlížíme jako na součást komplexních evolučních procesů, které se objevují, když se společnost začne diferencovat a získá větší specializační funkci, tak je zařazujeme do kontextu sociálních změn. Když ukazujeme média jako část širších evolučních procesů industrializace a urbanizace, vztahujeme je ke dvěma nejdůležitějším trendům v moderní společnosti. Starší představa, že média jsou nezávislé síly tvarující a formující společnost, jak se jim zachce, je zjednodušující a zastaralá. Média jsou tvarována událostmi ve společnosti jako celku a jsou hluboce ovlivněna dialektickými procesy konfliktu protichůdných sil, myšlenek a vývojových trendů v rámci mediálního systému a mezi médií a ostatními institucemi ve společnosti. Jinými slovy, je mnoho přesvědčivých způsobů, kterými společnost vážně ovlivňuje média.

POZNÁMKY

- ¹⁾ Gleason L. Archer, *History of Radio to 1926* (New York: American Historical Society, 1938)
- ²⁾ John Baptista Porta, *Natural Magick*, ed. Derek J. Price (New York: Smithsonian Institute for Basic Books, 1957).
- ³⁾ Monroe Upton, *Electronics for Everyone*, druhé revidované vydání, (New York: American Library Association, 1962), s. 137.
- ⁴⁾ S. G. Sturmeý, *The Economic Development of Radio* (London: Gerald Duckworth, 1958), s. 17.
- ⁵⁾ Archer, *History of Radio*, s. 91.
- ⁶⁾ *Ibid.*: s. 112-113.
- ⁷⁾ *Ibid.*: s. 312.
- ⁸⁾ Girard Chester, Garnet R. Garrison, Edgar Willis, *Television and Radio*, třetí vydání, (New York: Appleton-Century-Crofts, 1963), s. 24.
- ⁹⁾ Alfred N. Goldsmith, Austin C. Lescarbourea, *This Thing Called Broadcasting* (New York: Henry Holt, 1930), s. 279.
- ¹⁰⁾ *Billboard Magazine* 22, 1986, s. 32.
- ¹¹⁾ *Newsweek* 10, 1970, s. 42.
- ¹²⁾ *Time* 10, 1970, s. 40.
- ¹³⁾ *Time* 15, 1979, s. 86.
- ¹⁴⁾ *Newsweek* 26, 1982, s. 72.
- ¹⁵⁾ *Consumer Reports*, 1982, s. 236.
- ¹⁶⁾ *Newsweek* 30, 1984, s. 57.
- ¹⁷⁾ *Forbes* 19, 1984, s. 41.

KAPITOLA 5

MASOVÁ MÉDIA JAKO SPOLEČENSKÉ SYSTÉMY

Předcházející kapitola ukázala zázemí, technologický rozvoj a vzorce přijímání každého z větších masových médií, která nyní šíří informace v americkém publiku. Když každé z nich přicházelo, čelilo zvláštním sociálním, ekonomickým a politickým podmínkám, které tvořovaly jeho zvláštní vzorec přijímání ve společnosti. Vzhledem k charakteristickým rysům národa v té době, noviny se rozšiřovaly relativně pomalu, téměř po celé století, a dosáhly vrcholu svého rozšíření na hlavu během první světové války. Film se ve své tradiční formě rozšířil mnohem rychleji během čtyřiceti let a dosáhl svého vrcholu ve třicátých a čtyřicátých letech. Rozhlas ukázal jiný vzorec rozšíření. Narůstal zpočátku rychle, pak půl století stagnoval a vrcholu vlastnictví dosáhl až nedávno. Na druhé straně televize pronikla do společnosti v pozoruhodně krátkém čase; vlastnictví přístrojů poskočilo z 10 % na 90 % domácností v jednom desetiletí. Když se objevovalo každé z nových médií, muselo si najít své místo mezi existujícími médii. V některých případech byly důsledky objevení poněkud drastické. Jistě, elektronická média vážně ohrozila noviny jako zdroj prvního seznamu s nejnovějšími zprávami. Televize přinesla výrazné snížení tradičního sledování filmů. Rozhlas musel najít nové potřeby společnosti, když se objevila televize. Historie médií ve Spojených státech je více než jen součtem jejich částí. To znamená, že by nebylo možné pochopit systémy masové komunikace americké společnosti jako celku ani při nejpodrobnějším pohledu, kdyby se člověk díval pouze na jednotlivá média. I když takové analýzy médiu po médiu jsou nutné, je také podstatné pochopit, jak média konstituují celkový systém, který má hluboké kořeny v americké společnosti.

Zdá se zcela zřejmé, že masová média současnosti jsou součástí naší institucionální struktury. To znamená, že i když jsou samostatnými odvětvími s vlastními pravidly, pronikla hluboko do každé z pěti sociálních institucí naší společ-